

9.581.

F2287.
N. 581.

U. Seltsk. Eise

Teised
Wanapagana jutud.

Rahwa suust kokku korjatud.

Trüki toimetatud

M. J. Eisen'i rahwaluule kogust.

Tallinnas.

Trükitud G. Pihtlaka kuluga.

1896.

2281

Teised Wanapagana jutud.

Rahwa suust kofku korjatud.

Trütki toimetatud

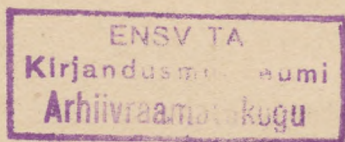
M. J. Eisen'i rahwaluule kogust.

Tallinnas.

Trükitud G. Pihlaka kulgaga.

1896.

Доволено цензурою. — Юрьевъ, 14-го Октября 1895.

21924

Печатня Г. Матизена въ Ревелѣ, Никольская, 23.

1.

Wanapagan Hansuga kimpus.

I.

Wõrtsjärwe ärawiimine.

J. Reinwald Narwaſt.

Korra istunud Hans Wõrtsjärwe ääres ja teinud wiisu paelu.

Wanapagan tulnud Hansu juurde ja küsinud: „Hansuke, pojuke, mis sa nende nõõribega hakad tegema?”

Hans koke kawalasti wasta: „Tahtsin seda wa järwe risu ümber piirata ja teelt eest ära wedada. Iga korra kui Tartu maal käin, tee maailma ring ümber järwe!”

Wanapagan warsti paluma: „Pai Hansuke, nõua, mis sa nõuad wõi tee, mis teed, aga jätta see järw alale! Seda wõrs ep minul, mu naesel ja lastel elu kohta on! Kui sa järwe ära wiid, kuhu me siis weel hingele läheme!”

Hans aga wasta: „Siis jätan järwe alale, kui mulle kolm tündrit kulda tood!”

Wanalpaganal ei aidanud muu nõuu kui pibi Hansule kolm tündrit kulda tooma, et Hans järwe alale jätaiks.

Hans koristanud kulla koju ja naernud et küll.

II.

Kuuse istutamine.

J. Golts Nõwalt.

Wanapagan ütelnud Hansule: „Sue on tarwis kuust istutada. Lähme metsa kuuste tooma!”

Metsas kiskunud wanapagan suure kuuse juurini maast ülesse.

„Nüüd wiime kaheksa kuuse koju!” ütelnud wanapagan.

Hans wasta: „Lase, ma lähen ette. Kes ees on, see on peremees!”

Wanapagan koke keelma: „Ei, ei, mina olen peremees. Mina lähen ette!”

Wanapagan läinudki ette ja wedanud kuuste ladwast, Hans aidanud tüülast takka.

Warsti aga Hans lugema: „Üks, kaks, kolm, neli, wiis, kuus, seitse, kaheksa, üheksa, kümme, kiritwed! Üks, kaks, kolm, neli, wiis, weritwed!”

Wanapagan sedamaid küsima: „Hans, mis sa nüüd lued?”

Hans wasta: „Euen püha Jüri kutsikaid!”

Wanapagan pannud tuhat nelja minema. Hans

pole enam jõudnud järele jooksta. Hans istunud tuuse juurte peale ja saanud head sõitu.

Natukesel aja pärast küsinud wanapagan: „Kas näed ikka veel püha Jüri kutsikaid?“

Hans wasta: „Juba nad üsna meie ligibal!“

Wanapagan lipanud seda kuuldes nii tuliselt, et Hans kartnud teda lõhki jookswat.

Seda wiisi saanud Hans ilma waetwata tuuse koju. Prii sõit weel peale lauba.

III.

Raste puhastamine.

J. Raru Helmeft.

Wanapagan Hansule ütlemas: „Mull tarwis homme pidule minna. Sellepärast pese mu lapsed läbi ja läbi puhtaks!“

Hans wasta: „Küll täidan täsku!“

Wanapagan heitnud magama.

Hans wõtnud wanapagana lapsed, lõiganud tsestelt lõhki, puhastanud ära, pannud ühte kotti kofku.

Homikul läinud wanapagan pidule. Rästkinud Hansu lapsi ka tuua.

Hans toonud lapsed sinna.

Wanapagan surmuid lapsi nähes kurjasti wanduma ja kiruma.

Hans aga wasta: „Oli ju peremehe täsk:

puhasta lapsed läbi ja läbi puhtaks! Seest nad ju kõige rojasemad olivadki!”

IV.

Härgadega wärawast läbi ajamine.

J. Wahe Hiin Kasjaarest.

Korra kästinud wanapagan Hansu härjad wärawast läbi ajada. Hans wõtnud härjad ette, ajanud wärawa juurde. Wärawad olnud kõwasti finni siotud. Härjad ei läinud misti hinna eest wärawast läbi.

Hans saanud wihaseks. Wõtnud firwe tätte, löönud kõik härjad maha. Raiunud tükkideks, wisanud tükid läbi wärawa.

Wanapagan sai härgade tapmist nähes hirmus wihaseks. Kõhe küsima, miks Hans nõnda teinud.

Hans wastas: „Ise kätsisid mind härjad läbi wärawa ajada. Tõrwelt ei läinud. Oliwad seks liig suured. Pidin teised siis tükkideks raiuma! Ei ole minu süü! On peremehe käsk!”

Sülitades läinud wanapagan oma teed.

Priidu Kärneri suust.

V.

Nuia wiiskamine.

H. Rebane Kuusalust.

Wanapaganal olnud üks nui, sellega ta wahel mänginud. Korra kutsunud ta Hansu enesega wõidu nuia wiiskama.

Wanapagan wisanud nuiat kuni pilvedeni. Hans pole aga nuiat liigutadagi suutnud. Võtnud siiski nuiat varrest kinni ja jäänud nii seisma.

Wanapagan küsinud: „Mis sa vaatad ja ei wiska!“

Hans vastanud: „Ma ootan, kuni see pilve sealt siia jõuab, siis viskan nuiat pilve peale!“

Wanapagan teelama: „Ara viska! Ara viska! See on mu kallid isaija nui!“

Nii jäi Hans mõeldumehes.

VI.

Kivi viskamine.

M. J. Eisen Wigalaft.

„Hakame õige kivi viskama! Kelle kivi kõrgemasse tõuseb, see on mõeldumees! Kivist ei ole tahju nagu nuiast. Raob kivi, tabugu peale! Tule hakame viskama!“

Nii kutsund wanapagan Hansu uuesti mõtlema.

Hans ühes nõuus: „Hakame minugi poolest. Täna olen ma ometi liig väsinud. Jäägu kivi viskamine homseks!“

Wanapagan vastas: „Jäägu siis, kui tahad!“

Hans läinud, püüdnud lõotse kinni. Doodanud siis mõidu viskamist.

Teisel homikul olnud wanapagan aegsasti platsis. Wisanud kivi õige kõrgesse.

„Viska nüüd sa ka!“ käskinud wanapagan Hansu.

Hans võtnud lõõkse taskust wälja ja teinud ise, nagu hakkas ta kiwi wiskama. Lugenud ise: Üks, kaks, kolm! ja lastnud lõõkse lahti.

Lõõkene lennanud kõrgesse pilwede sisse ja kadunud sinna.

Wanapagan oodanud kolm ööd ja päewa ühte järge, mill Hansu kiwi maha langeb, aga ei midagi.

Paha meelega läinud neljandamal päewal koju. Wõit jälle Hansu.

VII.

Nairi pigistamine.

D. Pруhl Haljalast.

Hans käinud karjas. Karjamaa ligikal olnud metsas wanapagana nairi aed. Sealt toonud Hans naireid ja küpsetanud neid tules.

Wanapagan saanud sest aru. Läänud Hansu juurde, võtnud Hansu tulest tulise kiwi ja wajanud pios nõnda, et sädemed sinna ja tänna käinud.

Ütelnud ise Hansule: „Kui sa weel mu nairisse tuled, teen ma sinuga nõndasama!“

Hans ei lastnud ennast aga hirmutada. Wõtnud tulest küpse nairi ja pigistanud pios nõnda, et sinine wesi wälja tulnud.

See ütelnud wanalepaganale: „Mina aga teen sinuga nõnda, et sinine wesi wälja tuleb!“

Wanapagan arwanud nairi ka kiwi olevat.

Mõelnud iseeneses: „See mees on minust vägevam, pigistab tulise kiwi seeft wee välja!”

Seft saadik ei julgenud wanapagan Hanssu enam teelda naireid söömaft.

VIII.

Rabelemine.

M. J. Eifen Wigalaft.

„Hakame õige rabelema! Saame näha, kes teisest tugevam on!” ütelnud wanapagan Hansule.

Hans kavalalt wasta: „Rabeleba wõitfime küll, aga ei tea, kas see sinule hea on!”

Wanapagan pärima: „Miks mitte!”

Hans wasta: „Ma kardan, et find liig tugevasti wasta maad lõõn! Purustan ehk su luud fondid ära. Sellepärast arwan, et parem on, kui enne mu halli isaga rammu katsub. Tall on seitse korda vähem rammu kui minul. Saad mu isast jagu, etš wõi fiis megil rammu katsuda!”

Wanapagan edasi pärima: „Aga kus su isa fiis on?”

Hans wasta: „Metsas suures pöösas! Isal on aga ju 60 aastat turja peal. Ei taha sellepärast enam hästi rabelema hakata. Wõta kepp kätte ja torka teda. Küll isa fiis tuleb!”

Wanapagan paluma: „Wii mind ruttu sinna. Tahan su isa koha enese alla heita!”

Hans teadis metsas karu pesa olevat. Wiis wanapagana sinna. Karu imetas pöödsas parajalt poegi.

„Waata, seal mu hall isa ongi!“ ütles Hans wanalepaganale karu pesa näidates. Ütles ja roonis ise puu otsa lugu pealt waatama.

Wanapagan koe pöösa äärde. Pöösa ääres hüüdma: „Ara maga, wanamees! Wälja pöösaft!“

Ei tule pöösaft kedagi.

Wanapagan tepiga pöösaft tortima. Nüüd karu nagu kuul pöösaft wälja, otsekoe wanapagana kallale.

Wanapagan karjuma: „Kulla mees, anna aega! Ega nii ruttu ole! Hafame ifka sülitši! Ega küüsi, kábali rabeleda!“

Aga ei karu pannud wanapagana juttu tähele. Küünistas meest koledal kombel. Wöttis mehikesel poole pea nahka pandiks. Ei aidanud wanapoisil wiimaks muud nõuu kui katsus, et plagama sai. Were rada jäi maha.

Hans wanalepaganale wasta. Pilgates küsima: „Nüüd ifka wist mu isale liiga tegid, et nii ruttu tagasi jõudsid! Mis wanake enam sinu wasta saab!“

Wanapagan kiruma ja sülitama: „Su isa on ju päris hull! Pole meele märkugi peas! Saab finni, kust iganes juhtub! Ei osta õige mehe wiisi sugugi rabeleda! Ja küüned, kui koledad pikad! Ei ole wist elu seeski weel küüni lõiganud! Päris metsaline!“

Hans naeris wasta: „Eks ma ütelnud sulle,

et minuga ei maksa rabelda. Kui mu isa ju, kes wana ja nõder, su seda wiisi ära wõitis, mis oleks sinust siis saanud, kui sa minuga oleksid hakanud rammu katsuma!"

Wanapagan wasta: „Tõsi, wana wenna! Küüd aga pese mu haawad ära, et need pea jälle terweks saaksiwad!"

Läksiwad haawu pesema.

IX.

Wõidu jooksmine.

M. J. Eifen Wigalaft.

„Hakame wõidu jooksmas!" ütles wanapagan Hansule.

Hans wasta: „Hakame minugi poolest! Aga ma ei taha sulle häbi teha!"

Wanapagan pärima: „Kudas nii?"

Hans seletama: „Waata, sa jääksid minust kaugemale maha ja saaksid seda wiisi suure häbi. Paremini on, et enne mu noorema wennaaga proovi teed. See on minust seitse korda nõrgem!"

Wanapagan pärima: „Kus sa noorem wend on? Tulgu siia, küll ma näitan, kudas ette jooksen!"

Hans wasta: „Mu noorem wend magab laagediku ääres põõsas!"

Wanapagan wasta: „Ei ma põõsasse lähe! Sai ju küll!"

Hans õpetama: „Ei ole tarwiski! Hüüa lage-
ditult, küll wend siis wälja tuleb!”

Wanapagan läks. Hans juhatas teise sinna,
kus jänest pöödsas puhkas. Wanapagan karjuma:
„Tule wälja wõidu jooksmal!”

Jänest lohtus, kargas lagedale ja siis metsa.
Wanapagan nagu pöörane järele. Ei pannud tu-
hinaga puid tähelegi. Puu ots tõmmas mehikese
püksid päris puruks. Seni kadus jänest nagu
tina tuhka.

Wanapagan tuli kirudes tagasi: „Wõtku see
ja teine wõidu jooksmist. Õnnetus täib alati mu
kannul. Ei saa weel õieti hakata, juba õnnetus
täes. Ei ma sinuga enam katsugi wõidu jooksta!”

2.

Wanapagana äpardused.

R. Kuusik Umblast.

Wanapagan ostnud enesele korra walge hobuse
ja läinud ratsa sõitma. Hobuse loom ei wiitsi-
nud jooksta, ehk wanapagan küll piitsa annud.

Korra läinud wanapagan sepapajast oma laisa
hobusega mööda. Sepp sulatanud pajas just tina.

Wanapagan warsti pärima: „Mis sa teed,
wennikene?”

Sepp näinud, et wanapaganal laisk hobune
olnud. Kostnud sellepärast: „Teen hobuse er-
gutust!”

Wanapagan kohe paluma, et sepp temagi hobuse ergumaks teeks.

Sepp wasta: „Kulla mees, ma teen su hobuse tüll erguks, aga see hobuse ergutus on kallis!”

Wanapagan pärima, kui kallis.

Sepp wasta: „Maksab mütsi täie kulda. Kui mulle mütsi täie kulda tood, siis teen su hobuse erguks.”

Wanapagan pistnud jooksuma, nii mis maa müdisenud. Su natukesse aja pärast olnud tagasi ja walanud sepa mütsi kulda täis. Ütelnud siis: „Säh, tõin sulle mütsi täie kulda. Tee aga nüüd mu hobune erguks!”

Sepp wasta: „Koni kohe hobuse selga, aga hoi, et sa tagasi ei waata!”

Wanapagan roninud hobuse selga. Sepp ajanud tina keema, tõstnud saba ülesse ja wisanud hobusele tulist tina saba alla. Kohe pistnud hobune tulist nelja jooksuma.

Jooksnud mitu wersta ühte joont, jõudnud wiimaks paksu padrikusse. Wanapagana püüdnud hakanud oksesse kinni, oksad tõmmanud mehikese hobuse seljast pikali maha. Suur au! jäänud sinna maha. Hobune aga kihutanud ikka tuhat nelja edasi.

Wanapagan saanud nii haiget, et hulgal ajal ei jaksanud ülesse tõusta. Wiimaks wasta ööb tõmberdanud mehike tühja rehete, kus ennegi rehepapi mõnda korda wõersil käinud. Läänud parfile, ja heitnud sinna puhkama.

Natukesel aja pärast tulnud pois ja tüdruk rehte. Njanud isekeskis magusat juttu. Wanapagan mõtelnud iseeneses: „Täris kuulata, mis räägitavad. Ehk teavad mu kadunud hobusestki rääkida!”

Pois ja tüdruk ei rääkinud aga hobusest sõnagi, rääkisinud ainult kosja lugu. Pois tüdruku enesele kosima. Ei tüdruk taha minna. Ütleb poisile: „Me oleme mõlemad wäesed, piame iga päew teol käima. Beremees annab wäga wähe palka. Kui meile peret juurde tuleb, kudas siis läbi saame!”

Pois aga wasta: „Ära muretse ilmaaegu! Küll see pere toidab, kes ülewal on!”

Kui wanapagan seda kuulnud, et see piab pere toitma, kes ülewal on, wihasstanud ja hüüdnud parsiilt alla: „Wõi mina pian teie peret toitma! Hobune jooksis mull ju muidugi ära!”

Ütelnud ja jooksnud uksest wälja. Wisanud ukse enese taga nii kinni, et seinad üsna wärisenud.

Pois ja tüdruk ehmatanud hirmus ära. Pannud ta lippama.

3.

Wanapagan ja rehepapp.

G. Anniko Pooksi.

Korra käinud wanapagan alati rehepapi juures iga ööse. Olnud teisega üsna päris sõber.

Ühel öösel läinud rehepapp wanapaganaga feltsis sööki otsima. Wanapagan istunud ühe waadi peale, rehepapp teise peale. Need waadid toonud wanapagan kaasa. Nende waatidega tõusnud nad lendu ja sõitnud maa ja taewa wahel süda ööse mitmed maad läbi, rehepapp taga, wanapagan ees.

Wiimaks jõudnud ühe suure lossi ette. Wanapagan waadiga maha, rehepapp järele. Wanapagan läinud wiinakelbressse. Rinnitanud aga tõwasti, et rehepapp siin Jumala nime ei nimeta.

Kohe hakanud wanapagan küüntega seinast tuld kraapima. Rehepapp ehmatanud selle hirmsa finise tule üle nii ära, et hüüdnud: Oh sa Jumal!"

Sedamaid kadunud turi ja rehepapp olnud üksi kelbris. Ratsunud wälja minna, aga ei pääse.

Alles mõne päewa pärast tulnud mehed kelbrist wiina wõtma. Leitud sealt rehepapp eest. Wiidud õue, tahetud ära puua. Suba olnud pael kaelas, kui wanapagan walju kähinaga tulnud, rehepapi lahti peastnud ja õle wihi asemele pannud. Keegi pole sest wahetusest aru saanud.

Pärastgi aidanud wanapagan mitu korda rehepappi suurest hädast.

Korra maganud rehepapp jälle suures rehes. Korraga kuulnud ta, et tuulamise masinad kiginal, kiginal jooksnud. Teinud ukse lahti ja küsinud hirmuga: „Kes seal on?"

Keegi kostnud toleda äälega: „Ma waatan masinaid järele, kas nad ka terwed on."

Rehepapp teadnud, et see wanapagan on. Ei

ole enam iialgi nii fergesti waatama läinud, kui sedagi kuulnud müristawat ja kolistawat.

4.

Wanapagan ja hobuse waras.

H. Rosesson Tartvastust.

Korra läinud mees hoost warastama. Saa-
nud teel wana suure habemega mehega kokku, les
sedasama teed läinud. Suure habemega wanamees
küsinud hobuse warga täest: „Ruhu poole sinu tee
lähed?”

Mees ei ole waletanud, waid ütelnud: „Ma
lähem hoost warastama!”

Suure habemega mees ütelnud aga, et tema
lähed last warastama.

Mees kõnelenud wõderale, et tema sinna ja sinna
talusse lähed. Wanamees kostnud seda kuuldes:
„Siis on meil päris üks tee! Mina lähen ka sinna
talusse!”

See peal ajanud hobuse-waras ja wanamees
dige tubliste juttu. Wanamees pole keegi muu
olnud kui wanapagan ise. Wanapagan ütelnud
hobuse wargale, „et wargus ei ole sugugi patt.
Ühel olla mitu hoost ja palju warandust, teisel
jälle midagi. See, kellel ei ole, pidada muidugi
sealt wõtma, kus palju on!”

Wanapagan seletanud hobuse wargale weel, et
kui ristmata laps on ja see aetwastab ja aetwasta-

mist keegi wasta ei wõta, siis ta warastab selle lapse ära ja paneb oma lapse asemele.

Talusse jõudes läinud wanapagan tuppa sisse, mees aga jäänud afna taha vaatama. Mees mõtelnud ise: „Dot, oot, ma tahan waadata, kas see õige on, mida ta wana konn kõneleb.“

Wanapagan oodanud tuas taga seina ääres kuni laps aewastab. Seal talus olnud tõesti ristimata laps. Rui laps esimese korra aewastanud, teinud wanapagan naeruse näo. Laps aewastanud teist korda. Wanapagan naernud ja hakanud ise sinna poole minema, kus laps maganud.

Laps aewastanud kolmanda korra. Siis ütelnud hobusewaras wäljas afna taga: „Mit tussuke!“

Wanapagan kadunud kohe nagu tina tuhka, ainult sinine suits jäänud järele.

Hobuse waras läinud selle peale tuppa lapse wanemate juurde ja rääkinud, kuidas wanapagan last tahtnud ära warastada, aga kuidas ta kolmanda korra aewastamise ajal aewastamise wasta wõtnud ja seega wanapagana ära ajanud.

Lapse isal olnud hea meel ja tänanud meest tublisti kes hobuse warastamata jättis.

Pärast ei ole wanapagan enam tulnud seda last warastama ega ole ennast ka hobuse warga filma annud.

5.

Wanapagan ja kits.

D. Bruhl Saljalast.

Korra läinud wanapagan teed mööda edasi. Leidnud tee äärest furnud kitsse. Hakanud waatama, kas sest ka midagi saaks.

Teomehed tulnud teed mööda sinna poole.

Wanapagan põgenenud neid nähes kadaka pöödsasse peitu.

Teomehed tulnud kitsse kohale. Üks näinud kitsse, ütelnud: „Näe, kurat kätwanud kitsse ära!”

Wanapagan õhanud iseeneses: „Waata, mis tõit minu selga ei lükata. Minu hing ei teagi sest!”

6.

Wanapagan ja härjad.

D. Bruhl Saljalast.

Korra läinud wanapagan pojaga teed mööda. Teomes künnud tee ääres härjadega. Härjad pole hästi wagu ajanud. Teomes koke kiruma: „Kurad wõtku härgi!”

Poeg sedamaid wanalepaganale ütlema: „Kuule isa, teomes lubas sulle paari härgi!”

Wanapagan wasta: „Ära usu teokoerte juttu. Lubawad küll, aga ei anna!”

Wanapagan willu niitmas.

D. Bruhl Haljalast.

Wanapagan näinud, kudas naesed lambaid niitnud. Mõtelnud ise: „Seda tööd wõin mina niisama hästi teha nagu naesed!”

Ja hakanudki willu niitma. Ei ole aga lammas tinni wõtnud, waid wõtnud sia. Niitnud, niitnud. Siga kisenud nagu aia roika wahel ega seisnud filmapillugi paigal.

Suure waewaga saanud wanapagan sia tõhu aluse ära niidetud. Siis olnud aga ta mehe kannatus otsas. Lasknud sia lahti ja sõnunud ise: „Enam kisa kui willa!”

Sest saadik on sial tõhu all wähe karwu.

Wanapagan ja tüdruk.

H. Rosesson Tartvastust.

Korra olnud dieti ilus tüdruk. Seda käinud pois kosimas, aga tüdruk pole sugugi tahtnud poisile minna.

Kui pois ei ole kosjamõtteid maha jätnud, läinud tüdruk wiimaks targa käest nõuu ja abi paluma. Tark kuulnud tüdruku lugu ilusasti järele ja õpetanud siis, kudas poisist wallale wõib

saada. Ütelnud ise: „See pois, kes sulle kosjas täib, pole kellegi õige pois, waid wanapagan ise!”

Shtu tulnud pois wõi wanapagan jälle tüdrukut waatama. Tüdruk olnud tr wasta õige lahke ja ajanud magusat juttu. Kui wanapagan minema hakanud, läinud tüdruk teda weel saatma. Ise wõtnud tüdruk kadajase kapi kaasa. Selle kapi annud tark tüdrukule. Selle kepiga lõõnud tüdruk kolm korda wana pagana pahema jala peale.

Rohe olnud wanapagan nagu kammitšas ega ole enam paigastki ära saanud. Hakanud tüdrukut paluma, et tüdruk teda wallale laseks. Tüdruk aga kawal: ei luba enne wanapaganat wallale, kui see tõotanud talle koti kulda anda ja täiesti rahule jätta.

Wanapagan pidanud hädaga tõotama. Rohe lasknud tüdruk wanapagana wallale. Wanapagan pannud nõnda putkama, et jaladki pole maha puutunud.

Mõne päewa pärast tulnud wanapagan tüdruku juurde tagasi. Koti täis kulda kaasas. Nätnud kulla koti tüdrukule ega näidanud enam oma nägu.

9.

Wanapagan ja postimees.

L. Lepp-Wiikmann Wiikulaft.

Korra tulnud kihelkonna postimees linnast koju. Linnas olnud palju asja toimetada; sellepärast jäenud koju tulemisega õige hiljaks.

Korraga tuuleb mees selja taga walju müri-
nat. Waatab ümber, näeb: saksad tulewad. Mees
mõtleb iseeneses: Ega need saksad mind sõitma
wõta kui ma ka paluksin. Pime on käes, kaugel
maa kää, jala käimine waewaline.

Mehe kohta jõudes lastnud herra hobused kinni
pidada ja ütelnud postimehele: „Mis sa ilma aegu
ennast piinad, maa kauguse peale mõteldes; tule,
ma wiin sind natukesse ajaga koju!“

Postimees kobinud kohe kutsari kõrwa pufki.
Hirmsasti ehmatanud aga postimees, kui näinud,
et kutsaril hobuse labjad all olnud. Mehike taht-
nud küll pufist jälle maha hüpata, aga juba jook-
snud hobused tuhat nelja edasi.

Herra postimehe käest küsima: „Kas tunned
neid minu hobusid?“

Postimees wasta! „Ei tunne, auulik herra.
Eks need ole herra omad hobused!“

Herra seletama: „Minu nad küll on. Aga kui
sa ei tunne, siis tea, kes sind sõitsid! see must
on kindral ja see kõrw maaherra. Me sõidame
rikka Jaani järele! — Waata, siit pöörab tee
kiriku poole! Mine nüüd!“

Postimees tahtnud weel hea sõidu eest tänada,
aga juba olnud herra hoostega kadunud.

Postimees läinud siis natukesse maad jala kiriku
mõisa. Kirikuherra küsima: „Kudas sa täna nii
wara linnast tagasi jõudsid? Kas jätsid mõne koha
käimata?“

Postimees wasta: „Käisin kõik kohad ära, aga

teel wõttis mind üks wõeras saks sõita. Selle kutsaril olivad hobuse jalad all. Herra ise küsis mu käest, kas ma ta hobusid tunnen. Ma wastasin: Ei tunne. Siis ta ütles: See must hobune on kindral ja see tõrw maaherra. Ta lubas ise rikka Jaani järele minna. Wõera saksaga sõites sain ma nii hõlpsaste ära läidub!"

Kirikuherra lastis oma kutsari hobused ette rakendada ja sõitis rikka Jaani juurde. See ei olnud kiriku juurest kaugel. Kui sinna saanud, olnud rikkas Jaan juba surnud ja talle tehtud juba puusärki. Seal aga üteldud, et keegi pole wõerast saksa näinud.

10.

Wanapagan ja waras.

J. Holts Nõwast.

Ennemuiste elanud mees, kes iial pole filmi pesnud. Kui ta neid wahel ometi pesnud, pole ta neid iial kuivaks nühtinud. Seda wiisi olnud tal hea kurja waimu abiga wargil läia ega ole keegi teda näinud ega kätte saanud.

Ühel hommitul, kui mees filmi pesnud ja pestud filmad pühkimata jätnud, tulnud wanakurat ta juurde ja ütelnud: „Ma olen sull ju mitu aastat abiks olnud: nüüd pead sa minu olema!"

Mees pannud seda kuuldes lippama, wana

kurat taga järel. Viimaks jõudnud suurde metsa. Wanakurat olnud üsna kannul kätte saamas. Metsas traapinud puu oksad weel mehe palebelt maha. Mida enam puu oksad mehe nägu kuitwatanud, seda kaugemale jäänud wanapagan. Mees wäsinud wiimaks nii ära, et enam pole edasi saanud. Suures hädas hakanud Jumalat paluma, et Jumal teda wanakuradist lahti peastaks. Jumala nime nimetades kadunud wanakurat ära.

Õnnetu pole mees selle peale enam wargile läinud. Pärast aga arwanud, et elu ilma warguseta midagi ei aita. Pesnud jälle filmi, jätnud aga pühkimata ja warastanud siis mis hirmus.

Korra pesnud mees ometi filmi ja kuitwatanud ära. Naisel olnud rätikut tarwis ja saatnud mehe poodi wargile. Kaupmees näinud aga, wõtnud mehe kinni ja pistnud kohe puuri. Puuris olles tulnud wana kurat jälle mehe juurde ja ütelnud; „Oleksid sa weel ühe nädali endist elu elanud, oleksid sa minu pärast olnud. Et sa aga filmad ära pühkised, ei wõi ma sind enam ära pärida!”

Et mees filmi pesti, sellepärast on täna päewani warastajate õnn kadunud. Meid saadakse alati kätte.

11.

Wanapagan ja woorimees.

J. Seppil Holstreft.

Korra läinud Wiljandi woorimees sügise wooriga Riiga. Riias annud woori ära, aga ei ole midagi

tagasi tuua saanud. Viimaks mees wanduma: „Kurat wõtku niisugust lugu! Mine nüüd tühjalt tagasi! Tee on halb, sõita ei saa! Mina pian nüüd tühjalt niisama kaua ronima nagu wooriga!”

Sedamaid tulnud mees kõrwalseiswast majast wälja ja küsinud: „Mis sa rääkised?”

Woorimees wasta: „Mis kurat ma rääkisin! Inimene piab püsti jalu nälga jääma, teenistust ei saa sugugi!

Wõeras jälle küsima: „Mis teenistust sull tarwis? Ehk wõin aidata!”

Woorimees seletama: „Tulin wooriga Wiljandist siia. Tahaksin uut woori oma linna tagasi wiia, aga ei saa seda kusagilt!”

Wõeras wasta: „Mull just tahtmine Wiljandisse minna. Kui palju wõtab, kui mind Wiljandisse wiid?”

Woorimees wasta: „15 rupla!”

Raup sedamaid walmis. Wõeras lubab tee peal head liikumise peale kauba weel teha.

Sõidawad Wiljandi poole. Iga kõrtsi juures saab woorimees 10 rupla jootraha.

Woorimees hakab viimaks asja imets panema ja räägib lugu ühele kõrtsimehele. Kõrtsimees annab nõuu läbi rangi harjapealse waadata, kas ta wanapagan ei ole!

Woorimees waatab. Näeb, et faks, teda ta sõidab, hirmus mees on.

Lähetwad minema. Teel läheb wantri telg katki. Saks woorimehe käest pärima, miks ta

teda läbi rangi harja pealse wahtinud. Mees kostab, et kõrtsimees teda kaskinud.

Kui saks ikka kallale tipub, hüüab woorimees: „Wõi mina tema kurabi suu lahti kiskusin!”

Seda kuuldes saks meel jälle hea. Lepib woorimehega ära ja wantri telg on korraka iseenesest terve.

Sõidawad edasi wana wiisi. Wiljandi jõudes jätawad hobuse saks kulu peal ühte kõrtsi maha ja lähewad Tallinna Toompeale wõõra mehe onupoja pulme pidama.

Tallinnas toredad pulmad. Mees sööb, joob, mis süda sootwib. Jäeb wiimaks nii purju, et enam maast ega ilmast midagi ei tea.

Kui mees wiimaks härkab, leiab ennast Toompea järsu seina äärel istumat, jalad kõlguwad mööda seina maha. Tuttaw saks istub mehe kõrwal.

Mees ehmatab ära, kui seda näeb, ja hüüab: „Sumal, Jsa, Pojuse!”

Saks paneb punuma ja hüüab ise: „Ütles ikka onupoeg: tõuka ta mäest alla. Ma jätsin weel, aga jäh sull! Seal on su palk! Rahetsen wäga, et ta sõna ei kuulnud.”

Woorimees läinud nüüd rõõmuga koju, mitu sada rupla raha taskus. Sest saadi ei näinud ta enam wanapaganat.

Wanapagan ja sulane.

J. Lilienbach Kätivereft.

Üks peremees joonud iga õhtu ligi poole ööni kõrtsis. Korra läinud mees õhtu hilja jälle purjus peaga koju poole. Jõest üle minnes tulnud talle wanatont wasta ja tahtnud teda jõkke wisata. Mees saanud hirmu pärast kohe kaineks. Hakanud waenlasele agarasti wasta. Saanud aru, et kui kuu poole hoiab ja kuu wari wastase peale langeb, wastane wõitu ei saa. Seda wiisi maablenud kuke lauluni.

Kui peremees kodu lugu sulasele rääkinud, ütelnud sulane: „Oleksin ma seal olnud, küll ma oleksin ta jõkke wisanud, nii mis tuul taga!”

Peremees ei tahtnud seda uskuda. Waielnud seni kuni sulane wiimaks lubanud teisel õhtul kõrtsi minna ja hilja sealt tagasi tulla. Lõotnud seda wiisi wanatondiga kofku puutuwat.

Kõrtsist koju tulles leidnudki sulane wanatondi silla juurest wastust. See hüüdnud sulasele: „Sa lubasid mind jõkke wisata. Täida nüüd oma tõotust!”

Sulane karanud kohe wanatondi rindu kinni ja hüüdnud: „Osa, poja ja püha waimu nimel!” ja wisanud wanatondi üle pea, laela wette. Hüüdnud weel ise takka järele: „Kas sa nüüd ei ole jões?”

Wanatont aga wasta: „Mis ette sull kolm abi-
list oli ja mina olin üksipäini!“
Woit ikka sulase.

13.

Noormees ja wanapagan.

S. Tamm Wõrumaalt (Sträkowast).

Põlwa kihelkonnas Himaste külas olnud wanaste
tühi rehemaja, kus kedagi sees pole olnud. Ühel
õhtul saadud Himaste külas salamahiti teada, et
sell öösel soldati püüdjad tulewad. Kohe noored
mehed paku põgenema, üks siia, teine tänna.

Üks noormees läinud tühja rehte; roninud
rehe tare peale ja jäenud sinna üle kubude wahel
warjule. Tükk aega seisnud pois nõnda peidus,
kui korraga walju jooksmist rehe all kuulnud.
Krobin ja krabin läinud rehe all õige suureks,
wahel sekka kuulnud ka kiunumist.

Korraga kuulnud noormees, et keegi krabinal
üllesse tulnud. Noore mehe süda hakanud hirmu
pärast warisema. Warsti tulnud keegi nooremehe
poole küsinud: „Kes siin on? Nüüd pole mull
aega, aga küll ma sind pärast waatama tulen?“

Küsija polnud keegi muu kui wanapagan ise.

Wanapagan läinud nüüd ja istunud tare lae
otsa peale. Njanud jalad üle rehe otsa alla,
wibutanud jalgu ja ütelnud: „Sunt, fäh see jalg!

Wõta ja murra nüüd! Hunt, jäh see jalg! Murra nüüd!"

Hundid karanud seina mööda püsti, et wanapaganat tare pealt maha tõmmata, aga ei ulatanud.

Noormees wõtnud heina hangu, läinud sellega wanapagana selja taha ja tõuganud karkwups! wanapagana ülewelt maha! Selle peale kuulnud all suurt matsutamist ja lõõkumist. Sinist tuld aga tulnud nähtawale ja siis jäänud kõik jälle waitseks. Hundid läinud sedamaid oma teed.

14.

Wanapagana ärawõitmine.

J. Stemann Zapalt.

Ühele mõisa karjasele juhtunud tihti see õnnetus, et karjast palju loome otša saanud. Ta waene saanud sellepärast palju nuhelda, aga asi ei paranenud, ehk küll karjane hoolas olnud.

Korra olnud jälle õige mures, sest kõige parem lehm karjast lõpenud metsa ära. Mures kännu otšas istudes tekkinud äristi üks mees ta juurde ja küsinud: „Mees, mis sull wiga, et nii mures oled?"

Karjane wasta: „Miks ei piats ma mures olema! Kõige parem lehm lõpes jälle otša. Selle eest saan nuhtlust!"

Wderas jälle: „Ära muretse tühja pärast midagi, küll ma aitan sind. Anna aga oma nimetis: sõrmest kolm tilka werd, siis ei ole häda midagi!“

Karjasel hea meel, et wderas lubanud aidata. Were nõudmine pannud mehe kahewahеле.

Wderas ei ajanud ometi palju peale, waid ütelnud: „Noh olgu see lord! Kirjutan su nime tulewa neljapäewa õhtul raamatusse. Siis piad siia tulema ja werd andma. Sina proowi aga, kas ma aidata jõuan!“

Karjane läinud karjaga toju ja rääkinud herrale, et kõige parem lehm otsa saanud. Herra ei annud halwa sõnagi; olnud lahke pealegi.

Karjasel hea meel: „Herra ei ütelnud santi sõnagi! Mis mul nüüd wiga!“

Mida ligemale aga neljapäew jõudnud, seda raskemaks läinud karjase süda. Saanud selgesti aru, et kurat ta hinge nõuab. Olnud sellepärast wäga mures.

Herra küsinud karjase käest, miks ta nii mures olla. Karjane rääkinud herrale, mis lugu tal metsas juhtunud.

Herra kuulnud lugu ja ütelnud: „Ära sellepärast karda. Lase ma lähen sinu eest neljapäewa õhtu metsa!“

Neljapäewa õhtu tulnud. Herra pannud karjase riided selga ja läinud metsa. Enne aga wõtnud käsna tüfiga kuke werd kaasa.

Wanapoiss olnud juba platsis. Küsinud ju eemalt: „Kudas põli maitseb?“

Karjase riides herra wastanud: „Wäga hea! Mis muul nüüd wiga elada! Ei ole enam naha rikkumist karta!”

Wanapagan küsinud kaubafirjutamisets werd. Herra pigistanud käsnaft kule werd nimetisjõrme peale. Wanapagan wõtnud, seganud oma tindi hulka, firjutanud kontrahi. Saanud sellega walmis, kästinud karjast oma nime alla firjutada.

Herra wastanud: „Ega ma seda wiisi saa firjutada, kui raamat sinu käes on! Anna raamat minu kätte!”

Wanapagan ei kartnud midagi paha. Annud raamatu herra kätte.

Herra tõmmanud aga punase kriidiga kolm risti raamatu peale. Wanapagan kisenud kolebästi ja putkanud metsa. Raamat hulga inimeste nimelega jäenud herra kätte. Ei ole raamat ära kadunud, siis on ta täna päewani weel seal.

Suhan Böttcheri suust.

15.

Wanapagan last pärimas.

L. Wiedemann Jõhwiist.

Korra läinud naene metsa hooft otsima. Otsinud poole päewa, aga ei ole leidnud. Wiimaks tüdinenud otsimisest ära ja pöörnud paha meelega koju poole. Minnes ütelnud iseeneses: „Wanapagan ise teab, kuhu hobune ometi läinud, et ma teda kõigi otsimise küste ei leia!”

Rui naene niimoodi rääkinud, ilmunud äkisti üks hall mees ta ette ja küsinud: „Mis sa otsid, naene?“

Naene wasta: „Otsin juba pool päewa hoost, aga ei leia. Kas ehk sa ei ole mu hoost näinud? Ehk tead mulle hobuse kätte juhatada?“

Wõeras kostnud: „Rui sa selle mulle lubad, mis sull põlle all on, siis juhatan!“

Naene mõtelnud? „Mis muul põlle all on?“ Tulnud meelde, et taal wana firstu wõti põlle all olnud. Lubanud selle siis wõderale.

Sell filmapilgul kadunud wanamees pöödsaste wahetele ära. Naene jäänud imeks pannes lugu järele mõtlema.

Enne weel kui naene asjast täit aru saanud, tulnud wanamees hobusega tagasi. Naene hakanud lubamise järele wõderale juba firstu wõtit kätte andma.

Wõeras aga ütelnud: „Enne ei taha ma su käest midagi, kui seitsme aasta pärast. Küll siis järele tulen!“

Wanamees kadunud kohe jälle ära. Naene aga olnud rõõmus, et hobuse kätte saanud. Läänud koju ja rääkinud seda imelikku lugu ka teistele.

Mõni päew pärast seda jäänud naene haigeks ja saanud poja. Nüüd tuli naesele juhtumine metsas jälle elawalt meelde, kui ta, et põllealuse wõderale oli lubanud. Märganud nüüd kohe, et wõeras firstu wõtit ei tahtnud, waid ta poega.

Poisikene olnud priike ja terve ja wanemad armastanud teda wäga.

Nii saanud poisikene seitsme aastaseks. Wana-meies tulnud ta siis poisikese järele. Nõudnud, et naene oma lubamist täidaiks.

Naene wõtnud aga poisi kaasa ja läinud kirikuherrale häda kaebama.

Kirikuherra wõtnud poisi, wiinud altariisse, pannud kolm risti altari ette, annud poisile raamatu kätte ja käskinud öö otsa lugeda ja mitte magama uinuda. Keelnud ta, et pois ennast ei liiguta ega selja taha ei waata, sündigu poisi ümber, mis sünnib. Kirikuherra ütelnud: „Sind tulewad wanemad, wennad ja ded kutsuma, aga ära ja nende kutsumist kuulda wõta. Need ei ole su wanemad, ded ega wennad, waid pahareti sulased. Kui need sinust jagu ei saa, siis tuleb weel üks minu nimel ja näol sind kutsuma, Aga pane tähele, et mina see ei ole. Minu lipsul on kolm aru, aga sell, kes sind tuleb kutsuma, on üks. Kui ma homikul tulen ja sind kutsun, siis tule ära. Siis ei ole neil enam wõimust su üle!“

Nagu kirikuherra oli rääkinud, nii sündiski õõsel. Küll käidud poisil kutsumas wanemate, wendade, dede näol ja ta kirikuherra näol, aga poisike ei läinud.

Homiku wara tõusis kirikuherra ülesse ja läks kirikusse waatama, kas poisile kiusatuste wasta panna suutnud.

Kirikusse astudes nägi ta rõõmuga, et pois

wana koha peal altaris priskelt istus ja piiblit luges. Kirikuherra läks pois'i juurde ja kiitis teda, et ta need rasked tiusatused ära wõitnud.

Sest saadi ei tulnud wanapagan enam pois'i pärima.

Kirikuherra, kell enesel lapsi ei olnud, wõttis pois'i enesele pojaks. Kui pois' ära ei ole surunud, elab ta praegu weel.

16.

Wanapagan kolimas.

J. A. Weltmann Pootsist.

Korra hakanud kurat üht talumeesi tiusama. Mees pole enam wõinud seal elada, waid wähetanud oma talu koha teise peremehega ära. Selle uue talu nimi olnud Lailu.

Mees heidab õhtu waremalt magama, et homme uude koha minna. Kuuleb aga lambris krõbinat ja küsib: „Kes seal lambris on?“

Lambrist wastati: „Matz Mutikas!“

„Mis ja seal lambris siis teed?“ küsib peremees.

„Panen pastlaid ligunema!“ wastatakse tuast.

„Kuhu sa neid siis ligunema paned?“ küsib peremees hirmuga.

„Taari astjasse!“ wastatakse lambrist.

„Kuhu sa siis nende pastaltega lähed?“ pärib peremees.

„Lailule, ikka Lailule!“ wastatakse lambrist.

Peremees läheb kambriisse vaatama, aga ei näe kambriid midagi.

Homiku pannud peremees kraami koormad peale ja hakanud uude kohta minema. Hakanud minema, aga hobustel liig raske wedada, ehk küll koormad üsna kerged. Hobused seisawad tihti ja on märjad nagu tassid. Mees mõtleb ja mõtleb, mis niisugune lugu ometi tähendab.

Koormad jõudsiwad nõmme. Korraga jooksiwad neile kaks hunti wasta, kargasiwad koormate kallale ja hakkasiwad koormaid lahti kiskuma. Wanapagan oli koorma peal ka aset wõtnud, et peremehega uude kohta minna. Hundid kiskusiwad mehikese koorma otsast maha ja mürdsiwad ära. Ainult sinine suits jäi weel järele.

Hundid jooksiwad kohe jälle metsa tagasi. Hobused hakkasiwad jälle minema ja koormad oliwad üsna kerged.

Mees pääsis õnnega uude kohta. Wanapagan ei saanud enam talle waetwa tegema tulla; hundid oliwad selle nähta pannud.

17.

Wanapagan kuuse otsas.

J. Leppik-Punabu Hõlftrest.

Mees läks metsa juhiwitsi otsima, kirtwes wöö wahel. Otsis, otsis ja raius, kui sündsa puu leidis. Wiimaks kuuleb tedagi hüüdwat: „Mees

ae! Mees, tule, aja need wõsawillemad siit minema!"

Mees waatab: kolm suurt hunti pika, jämeda kuuse all, kütitawad ja wahiwad puu otsa, nagu loerad orawa peale kunagi.

"Aja ära nad siit alt!" hüüdis jälle ääl puu otsast. Puu otsas ei näinud mees kedagi. Nüüd sai mees aru, et rääkija wanapaha ise oli.

Mees nüüd wastama: "Ei mina julge neid ära ajada!"

Ääl puu otsast wasta: "Noh mine siis metsaäärde peresse, kus pulme peetakse. Hüüa seal üle läwe tuppä: Oma kae pojaga keset metsa kuuse otsas, kolm püha Jüri kutsikat wahiwad all!"

Mees ei tahtnud wanapahaga waielda. Läks oma teed ja mõtles iseeneses: "Ma ei taha mistki hinna eest wanatühja kasku täita. Pulma ehk wõin minna, kui aegsaste juhewitsad leian. Mind on ju pulmaga palutud. Kui seal paari tundi ära wiidan, ei wõi nad pärast minuga nuriseda. Paari päewa ei ole mull aega pulme pidada!"

Mees sai juhewitsa jao aegsasti kätte. Kõitis kimpu, pistis kirstu witsste wahale, peitis paksu põõsastikku ja sammus siis pulmamaja poole.

Pulmas wõetakse mees lahkesti wastu. Patatakse tublisti süüa ja juua. Mees lasseb Sumala andi suu pärast olla, nii palju kui süda iganes soowib. Kui teha kinnitatud, wiidab teiste

seltsis aega. Westab sest ja teisest asjast juttu ja wiimaks ka juhtumisest metsas.

Rui ta need wanapaha sõnad ütles: „Ema kae pojaga keset metsa kuuse otsas, kolm püha Süri kutsikat wahitwad all,“ kuuldi rehe tuas kolinat ja mürinat, nagu oleks lõik parred taladelt maha langenud.

Waadati järele: kaks part rehetuast ära kadunud. Imets pandi juhtumist ka küll, aga pidupill ja trall sundiswad seda warsti jälle ära unustama.

Mees pidas õhtuni pulme ja läks siis koju. Metsas tuli talle ennistene juhtumine meelde. Mõtles ise: „Dot, oot, lähen vaatama, kas hundi alles puu all!“

Läiski vaatama. Ei hunta enam puu all. Selle asemel oli puu all kaks part maas. Wist oliwad wanapaha seltsilised pulmas ja tuliwad partega püha Süri kutsikaid kuuse alt ära peletama, kui kuulda saiwad, et ema kae pojaga keset metsa kimpus on.

18.

Willhäänd ja tõllhännad.

J. Leppil-Punabu Goltstrest.

Pere tüdruk seadis kangast. Oli üsna kimpus kangaga. Kudagi wiisi ei saanud kangaga järjele.

Bere sulane läks söhu hagu tegema. Soo ääres kuuse all kaabivad kaks hunti maad ja näritavad juuri, nagu tahaksivad kuuse külile lasta.

Kül hüüab kuuse otsast: „Mees, pööra ümber, mine koju tagasi ja ütle wiilhännale, et tõlähännad tahawad mind ära süüa!“

Mees nagu keedetud ja küpsetatud. Annab jalgadele walu, et nii ruttu kui võimalik teine poole soo äärde saaks. Hatab hoolega raiuma, ehk küll siingi julge ei ole. Aga mis teha, õhtuks piab oma jagu hagu raiutud olema.

Õhtu jõuab kätte. Mees lõpetab hao raiumise ja läheb koguni teist teed koju. Sööb ja heidab puhkama. Homiku jälle wara ülewel.

Tüdruk seab kangast siit ja sealt, aga paremaks lugu ei lähe.

Küll on hea hagu raiuda, aga mina olen kangaga wiimases hädas,” ütleb tüdruk sulasele.

„Hädas oled küll!” kostis sulane. „Aga ära arwa, et hea on hagu raiuda. Kas mu püksid eile wähe tuhka idelusiwad! Lähen tööle suure kuuse juurde: seal kaabivad kaks hunti tulises wihas maad ja kisuwad hammastega juuri. Kas oleksin weel wdinud elu peale mõtelda, kui need wihased loomad mind oleksiwad näinud? Tervel päewal ei olnud mul hagu raiudes rahu: wahi siia ja sinna, et kurjad loomad kallale ei tuleks ja ära ei murraks. Õhtuks piab aga oma jagu hagu raiutud olema! Ja mõtle ometi: üks paharett hakkab minuga weel nalja heitma ja ütleb mulle:

„Mees, pööra ümber, mine koju, ütle wiilhännale, et tõllhännad tahawad mind ära süüa! Kas see kellegi aru on! Mina pian huntidest uuesti mööda minema ja pealegi haod raiumata jätma. Ja kes on kodu see wiilhänd, kellele ma seda kasku pidin tooma!”

„Oh sa loll mees, miks sa seda ennem ei ütelnud!” hüüdis ääl niiteft, kui mees waetwalt kõne lõpetas.

Nagu tuule kohin läks ukseft midagi õue ja õuest soo äärde suure kuuse poole. Sest filmapiigust hakas kangas hästi käima.

Tüdruk oli kangast ülesse seades tihti kurja nimetanud; sellepärast oli wanapaha niite siise tulnud.

19.

Wanapagan puu otsas.

J. Reinwald Narwaft.

Idulu laupäew oli täes. Waesel saunamehel ei olnud puu pulgateftki ahju panna. Mõtelnud: „lähen õige kelguga metsa õnne katsuma, ega kallil ööl metsawahti hulkumas ei ole!”

Saab metsa, hakab raagusid forjama. Kuuleb: mis kohin ja mühin see ometi on. Waatab ümber, kas metsawaht saaniga ei sõida. Näeb: imelik loom tuleb lund mööda puude wahelt, must nagu wares, pool lennates, pool joostes tema poole, kaks

hunti kannul. Saawad ta juurde. Smelit loom paneb nagu oraw puud mööda ülesse, nii et küüned aga rabisewad.

Saab puu otsa, muudab ennast mustaks meheks. Sundid jäewad puu alla põlewate filmadega wahtima ja kiumuma. Wiimaks tuleb teine hunt mehe juurde ja hakab meest hõlma pidi puu juurde kistuma, et mees puu maha raiuks.

Mees saab aru, et wana sõber puu otsas keegi muu ei ole kui wanakuri ise. Hakab puud maha raiuma.

Wanapagan puu otsast sõrmega ähwardama: „Kui sa raiud, siis ma su nahka panen! Wõi sa tohid kallil ööl metsa wargile tulla!”

Mees hirmub ära, lööb kahklema, ei tea, mis teha. Hunt aga hambad irewile, hakab mehe hõlma otsast kinni ja ähwardab meest omalt poolt õnneks wõtta. Mees heidab ristitese ette ja hakab puule jälle pihta andma.

Nüüd wanapagan ähwardamise asemel paluma: „Pai mees, jäta see puu raiumata! Ma juhatan sulle suure waranduse, mis su lapse lapsedki rikkaks teeb. Küla tänawa esimese kääna peal wärawa posti all on suur raudkast kuldrahaga. Wõta see enesele, aga ära raiu puud maha!”

Mees lööb mõtlema, aga juba hunt jälle mehe kallale. Mees arwab: kui wanapagan otsas, kes seda rahakasti siis weel walwab. Selle saan muidugi enesele!”

Mees raiub ja raiub kuni puu ju liiskuma hakab.

Teine hunt seisab puu all, et wanapagan puud mööda maha ei saa joosta, teine läheb sinna, kuhu latw langeb.

Puu prantsatab maha. Mees ei näe muud kui et hundid warinal ja närinal üht musta asja kistwad. Wiimaks jääb ainult tülikse karwast nahka järele. Hundid tulewad mehe juurde, lastwad ta kätt ja saadawad siis kuni juhatud wärawa postini. Seal hakawad kangesti kaapima.

Mees saab aru, kudas lugu on. Wiib kelguga puud koju, kättib wanamoori sauna soojaks kütta ja läheb siis kelguga wärawa juurde tagasi. Aga näe imet: huntidel kätt juba august wälja wõetud. Teine hunt istub nagu kaks kätti otjas ja piab wärawal wahti. Mees tassib kätti koju ja piab soojas saunas rõõmsaid jõulusid.

Aga taua see rõõm trestab! Pärast pühi herral juba kuulda, et mees tõrtsis kuldraha wahetanud. Herra lasseb hobuse ette rakendada, sõidab sauna-mehe juurde. Herra koe küsima: „Kust sa kulla said? Anna filmapilt siia! Muidu lasen ma sind raudu panna!”

Mees mõtleb: armas wale, aita nüüd! Kostab herrale: „Paljuks minul seda kulda on! Minult paar kamalu täit! Metsas kullaaru kuusitus teist terwe wana süte aul täis!”

Herra koe meelitama: „Ära sest kellegile räägi! Muidu lasen sind wõlla tõmmata!”

Sõidab koju, uus hobune ette, otsekoe kullaaru kuusitusse ükspäini kulla järele.

Kolme päewa pärast leiti suure otsimise peale ainult regi kullaaru kuusikust. Herrast ei olnud muud järele jäänud kui warwas ja hobusest ainult saba.

Kahwas aga hakkas rääkima, et hundid hobuse ja herra nahka pannud.

Nüüd ei olnud saunameheel enam kedagi taga-
kiusajat. Rändas siiski teisale elama ja elas
seal nagu rats.

20.

Wanapagan laudu saagimas.

Joosep Tamm Dubowast.

Esimene laualdika olnud kurat.

Kurat hakkanud maja ehitama. Kui maja wal-
mis saanud, leidnud kurat, et ta lage ja põrandat
tarwis läheb. Kurat wõtnud teise kuradi seltsiks,
tõstnud palgid pukkide peale ja hakkanud laudu lōi-
tama. Mehikesed ei ole aga saele hambaid sisse
lōiganud, waid hakkanud niisama hammasteta sae-
lehega saagima. Suuksed tilkunud mehikestel hīgist
ja pea suitsenud otsas, aga jagu pole nad pal-
gist saanud.

„Wõtku seda ja teisi!“ ütelnud kuradid.
„Tapa ennast kas ära, aga tööst ei tule midagi
välja!“ Wisanud sae käest ära ja läinud
oma teed.

Snimesed näinud aga, mis kuradid teinud.

Läinud, teinud saele hambad sisse ja hakanud tööle. Ja waata, kofe õnnistanud asi. Laua saagimise amet oli käes.

Täna päewani piawad aga mitmed seda tööd raskeks ja kutsuwad „kuradi tööks.“

21.

Rudas wanapagan furnu naha seljast ära fiskus.

D. Hingenberg Tapalt.

Korra fiidelnud mees, et ta nii julge on, et õõse furnuaiale läheb ja sealt eile maetud furnu haua pealt lille wanniku ära toob. Teised ei uskunud, waielnud wasta: „Ega sa seda ei julge teha!“

Wedanud teised wiimaks fihla.

Mees wõtnud kolmekandilise kadaka kepi kätte ja läinud furnuaiale. Õudnud juba aia taha. Näinud korraga: suur, punane koer tuleb, läheb eile maetud furnu haua juurde ja hakab seal kraapima. Kraabib nii, et muld tuiskab ja tolmu keerleb. Warsti auk nii suur, et koer enam wäljagi ei paista. Kuttu mees aeda, suure jämeda puu taha waritsema.

Koer sipleb edasi. Wiimaks, kui hulk mulda wälja kraabitud, kuuleb mees, et hauas olewa puusärgi pealt kaan ära wõetakse. Selle peale

algab iseäralist rigin, ragin. Wiimaks löpneb see ja hauast wisatakse wupsti! naht wälja.

Mees teeb enesele kärmesti wasta päewa kapiiga kolm piiret õhu sees ümber, et wanapagan talle wiga ei wõiks teha. Siis wõtab wanniku ja naha kapi otsa ja läheb oma teed.

Saab mõned sammud läinud, juba koer taga järel. Tuleb niisuguse hooga, et tolm keerleb taga. Aga mees ei hooli sest midagi, waid astub endist wiisi edasi.

Rui koer nägi, et mehele wiga ei saanud teha, hakab ta mehega inimese äärel rääkima. Palub mehe käest nahka tagasi.

Mees küsima: „Mis sa teed nahaga?“

Koer wasta: „Ma wõtsin sellepärast naha furnu seljast ära, et seda enesele ümber taha wõtta ja kodukäiaiks hakata. Inimesed mõtlewad siis, et furnu kodu käib.“

Mees pole aga nahka kätte annud. Wanapagan tulnud koera näol mehele seni järele kuni mees tuppä läinud; alles siis kadunud wanapagan ära.

Mees näidanud teistele wannikut ja nahka. Rihtwedu olnud sellega wõidetud.

Homiku olnud haud jälle niisama siie nagu ennegi. Hauda lahti kaewates leitud, et furnu tdesti ilma nahkata olnud.

Wanapagan rehes.

J. Leppik Holfstrest.

Karsti mõisa rehelised tulnud pühapäewa õhtul rehe juurde, et homiku hästi wara reht petksma hakata.

Arwata poole öö ajal kuuleb rehepapp, kes üksi ülewel oli, et keegi kõnnib rehe all taeru mööda mis tahiseb, ehk küll kõik ukseid ja luugid kinni oliwad.

Rehepapp ootas ja ootas, kas keegi sisse tuleb. Aga ei tulnud kedagi. Wiimaks rehepapp hüüdma: „Tule sisse! Siin on sull soem olla kui rehe all!“ Ei tulnud kedagi.

Rehepapp läks, tegi ukse lahti. Ilus punane rebane jooksis üle lätwe rehte, hüppas ahju peale ja sealt parsile. Nüüd sai rehepapp aru, kes see rebane oli. Häratas rehelised ülesse ja ütles: „Wõtke igaüks süed kätte ja tehke iga luugi ja akna peale kolm risti. Küllab näete siis, mis ma tegema hakan!“

Rehelised koe lõukalt süed piusse ja rista tegema.

Kui ristid tehtud, wõttis rehepapp ühe juhe-witsa, tegi sellele mõlemasse otsa kolm risti ja tõrwetas punase kasuka mehele ülesse tala peale niisugusse nihkama, et see sealt nagu sibul maha kukkus

Rebane uuesti ahju peale, sealt tala peale ja

tala mööda rehe siäse. Rehepapp loomale järele. Andis teisele parsil weel mitu head jutti.

Wiimats jooksis rebane tala mööda ahju peale ja kadus sinna nagu tina tuht. Paljalt wana tolmunud tali kübar jäi weel järele.

Rehelised ütlemä: „Ega ta see wana kübar ometi ei ole! Ära ta ikka on kadunud!”

Rehepapp aga wasta: „Ei wõi kurjategijat uskuda. Torgime teda parem nugadega puruks ja teeme talle rista peale!”

Tegiwadki nii. Kübar jäi ometi ikka seksamats, mida ta enne oli.

Nüüd ütles rehepapp ka: „Ära ta ikka kadus! Rahju üsna!”

Rui aga rehepapp utse wähe paufile tegi, kadus kübar nagu wälk maast ja läks niisuguse tuhinaga wälja, et ta kaks wärawat poolest saadi wälja wiis.

Alasta pärast tuli rehepapp Baluoja kõrtstist öösse pimeas wäsinud peaga koju. Karksi silla peal tuli temale wõeras mees wanfriga wasta ja käskis teda nii palju silla ääre poole hoida, et mööda wõib sõita. Rehepapp ei läinud sammugi kõrwale, waid wandus ja sõimas kesket silda mis hirmus. Rui palwe ei aidanud, tõukas wõeras rehepappi natuke kõrwale ja läks ise edasi.

Rehepapp jäi silla peale seisma ja wandus edasi. Korräga tuli silla alt must mees wälja ja ütles: „Miks sa mind nii sagedasti hüüad? Kas sa mind sellepärast hüüad, et sa mulle jälle

sarnast watti tahad anda nagu minewa aasta Karksi rehes? Wdi tahad sa, et ma sind ära uputan?"

Hakas teine rehepapi palet kriimustama. Rehepapp waluga nagu pill karjuma: Jumal, Isa, Pojute! Tule appi!"

Must mees hüppas kohe kauh! jõe ja kadus filmapilt ära. Rehepapil oli aga põst lõhki ja armid jäitwad kuni surmatunnini sinna nähtawale.

23.

Wanapagan peigmeheks.

J. Holts Nõwalt.

Ennemuiste olnud naene, kes oma mehega wäga sandisti elanud. Idu poolest läinud naene mehest üle. Peksnud mehe mõnda korda läbi, et hirmus olnud näha.

Wiimaks surnud mees ära. Sest saadil läinud naese elu dige wiletjaks. Ei ole enam ilma meheta läbi saanud. Oleks uuesti mehele läinud, aga keegi pole temast hoolinud. Igaüks teadnud ära, misjugune tulehark naene on.

Naese süda saanud torra nii täis, et ta paha meelega ütelnud! „Mis kurat see on, et ma meest ei saa! Ma wõtaksin kõik wasta, tulgu kas kurat ise mulle meheks?"

Sest saadil hakanud üks wõderas mees naese juures käima. Tulnud õhtu ja läinud homiku

ära. See mees ütelnud naesele: „Sa ei pruugi wälja tööle minna. Küll ma kõik ära teen!”

Sui näinud külarahwas, et naese põllud olnud ilusjasti küntud ja äestatud ja wili igal pool põllu peal kaunis. Aga kedagi inimest pole nähtud, kes naese põllul tööd teinud.

Naene hakanud selle imeliku loo pärast hirmuma. Läänud nõia juurde nõu küsima.

Nõid ütelnud: „See on wanakurat ise, keda sa joowisid. Sa pead põgeneda katsuma. Kui see abi ei aita, tule mu juurde, küll ma siis paremat nõu annan.”

Mees wõi wanapagan ei lastnud aga naist öösel kuskile minna. Kuhu naine ka läks, alati oli wanapagan kannul.

Teisel õhtul ütelnud naine, et tall tarwis rihale minna. Wanapagan kõhe kaasa minema. Wiimaks lastnud ometi naese palwe peale naese üksi rihale minna, aga sidunud naesele kõie ümber. Rihale olnud kits. Kitsale sidunud naene kõie kaela, läinud ise laudile ja roninud seal penni peale kuke ja kanade juurde.

Pennil olles kuulnud naene, kudas wanapagan tuas ütelnud: „Kuhu ta ometi nii kauaks jäeb?” Teinud ukse lahti ja hakanud kõiest tõmmama. Wedanud kitse tuppa. „Ohoo!” hüüdnud wanapagan, „sell on ju sarwed peas!”

Jooksnud rihale naist otsima. Otsinud rihaltse läbi, ei naist kuskil. Läänud laudile otsima.

Jõudnud juba penni juurde, kni korraga kuff laulnud. Wanapagan kadunud nagu tina tuhka.

Teisel õhtal olnud mees jälle tagasi. Naene läinud uuesti nõia juurde abi paluma. Nõid ütelnud: „Kui te õhtust sööma hakate, siis laske lüsfas laua alla kufuda. Võta selle peale tuli ja waata, misjugused jalad tall all on. Klaasiga annan ma sulle õli kaasa. Kalla seda ta jalgade peale, siis jääb ta nii nõdraks, et warsti pitaki kufub ja kuhugile minna ei saa. Siis võta pihelga witsad ja pekka teda nii kaua kui ta paluma hakkab ja sinust lubab lahkuda. Et ta ära wõiks minna, seks annan teist õli. Kui sa seda ta jalgade peale tilgutad, küll ta siis warsti minema paneb!”

Järgmisel õhtul tulnud wanapagan jälle naese juurde. Sööma hakates lastnud naene lüsfas laua alla langeda. Võtnud tule ja näinud nüüd, et wõderal karused sabjajalad all. Naene kallanud koke õli wõdera jalgade peale ja wõderas langenud koke lossti! külitati laua äärde maha.

Naene võtnud nurgast witsad ja ütelnud: „Kui sa oma käimist ei jäta, tahan ma sulle niisuguse sauna anda, et enam teist ei himusta!” Sa hakkunud wanapoissi peksuma. Küll polunud wanapoiss, aga naene annud weel paremini pihta.

Viimaks palunud wanapagan: „Lase mind lahti, ma lähen ära ega tule sind iialgi enam külitama!”

Siis jätnud naene peksmise järele ja walanud teisest klaasist õli wanapagana jalgade peale. Koke

laranud wanapagan püsti ja pistnud punuma. Pärast seda ei ole naene teda enam näinud.

Sest saadik ei olla wanaturadit ka enam inimese näol maa peal näha.

24.

Wanapagan naesterahwas.

L. Wiedemann Jõhwiist.

Korra eksinud salt jahilisi metsa ära. Otsinud küll õiget teed, aga ei ole leidnud. Ohtu jõudnud wiimaks kätte. Jahimehed wõtnud nõuaks õhseks metsa jääda. Teinud tule ülesse ja istunud tule äärde maha suurust wõtma.

Saanud suurus wõdetud, siis wõtnud üks nõuaks huilgada. Arwanud, et kui inimesi ligidal, keegi siis wasta huilgab.

Huilganud siis korra. Keegi huilganud õige laugel wasta. Huilganud teise korra, juba olnud huilgaja üsna ligidal. Mõelnud: küll see ikka inimene piab olema. Huilganud weel korra. Selle peale huilatud üsna ligidal.

Wärsti selle peale tulnud imeilus naesterahwas jahimeeste juurde. Jahimehed pannud imeks, mis niisugune noor naesterahwas ometi suures laanes piaks hulkuma.

Pea märkasiwad jahilised, et see inimene ei wõdinud olla, waid wanapagan ise. Ühel tulnud meelde, et taol hõbeprees taskus. Wõtnud preesi,

tagunud kiwi peal puruks ja pannud hõbekuuli püssi. Enne kui keegi jõudnud teelata, lastnud ta ju naesterahvast.

Nii pea kui pauk käinud, ei olnud naesterahvast enam midagi muud järel kui natuke sinist suitsu ja lõnga tera. Sedamaid hatas lõngatera maa sisse wajuma maaga tütis ja sinna asemele tekkis suur järw. Jahilised paniwad seda nähes jooksu, et eluga ära pääseda.

Kui naesterahvast ei oleks lastud, ei tea, mis siis jahilistega oleks sündinud.

Jahilised pääsiwad nüüd ilusasti metsast wälja ja saiwad õnnega koju.

25.

Wanapagan soldatiks.

J. Täht Wiljandi kihelkonnast.

Wanapaganal olnud korra aeg õige igaw. Sinna uulitsal hulkudes tulnud ta ühe wahisoldati juurde, kes kurwa näoga wahi putka ees maha waadanud.

Wanapagan koe pärima: „Mis sull wiga, wennake?“

Soldat sedamaid kõnelema, et kaua aega juba kodust ära olla ega teada sugugi, kudas sugulased, sõbrad kodu elawad.

Wanapagan ütlema: „Mull himu lord la soldati teenistust järele proowida. Kui sõna piad

ja kahe nädali pärast jälle tagasi tuleb, siis astun
su asemele ja sa võid minna!"

Soldat annud püsisi wanapagana kätte ja läinud
ise oma teed. Wanapoiss jäänud wahti pidama.

Muuga saanud wanapagan üsna ilusasti korda,
aga kui raanitsa rihmu tahtnud risti panna, olnud
kohe tuli takus. Wanapagan ei lastnud millgi
kombel rihmu risti panna. Selle eest saanud aga
wanapoiss kolki nagu koer.

Kahe nädali pärast tulnud soldat tõesti tagasi.
Siis aga olnud wanapagana kondid ka ju pool
puruks peetud. Wandunud wennite soldati tee-
nistuse igawesti ära.

Roju minnes tulnud wanapaganale peremees
teel wasta. Koer nõõriga järel.

Wanapagan kohe pärima: „Kuhu ja koeraga
läheb?"

Mees wasta: „Koerast ei ole enam asja, on
ju wanaks läinud. Tarwis metsa minna ja koer
ära puua!"

Wanapagan sedamaid õpetama: „Wii koer
kroonu kätte, küll tait siis weel asi tehakse!"

Sest saadik kardab wanapagan soldati teenis-
tust ja kroonut nagu tuld.

Wanapaganad raanitsas.

H. Rosesson Tarvastust.

Korra ehitanud peremees enesele uue maja.
Kui maja walmis saanud, kuulnud seal hirmust

mürinat ja kolinat. Ei teegi julgenud uude majasse magama heita.

Korra juhtunud sinna talusse teekäija soldat. Sellele kaetunud peremees oma häda. Soldat aga vastanud: „Ei ole wiga! Sellega saame warsti walmis!”

Ohtu heitnud soldat uude majasse magama. Kui soldat seal maganud, alganud tare peal enne poolt ööb hirmus kolin ja mürin. Soldat kuulanud lugu pealt ja mõtelnud iseeneses: „Ega nad nüüd maha ometi ei tule!”

Viimaks ütelnud üks ületwelt: „Ma sadan! Ma sadan!”

Soldat vastanud: „Kui sina sadad, siis sadagu teised ka!”

Wõtnud ise raanitsa ja pannud raanitsa sinna kohta alla, kus arwanud neid sadawat. Kohe hakanud wäikseid wanutonta sealt alla tulema nagu põrmu ja sadanud kõik soldati raanitsasse.

Soldat pannud raanitsa kinni ja heitnud ise magama. Homiku ülesse tõustes wiinud ta raanitsa, kuhu öösel wanadpaganad sisse sadanud, sepa juurde. Seal lastnud neid wiis päewa mehe wiisi wasaratega taguda.

Kui soldat selle peale jälle raanitsat awanud, tulnud sealt paljas sinine suits wälja. Sest saadid kadunud wanadpaganad sest majast ära ega ole enam inimesi tulitama tulnud. Soldatile annud peremees selle eest aga hea maksu.

Wanapagan firikus.

D. Hingenberg Tapalt.

Korra olnud leeripoisid leeris. Pikad õhtud, poistel aeg igaw. Wiimaks wõtab üks poisiks taaridid taskust wälja, ütleb teistele: „Hakame taarta mängima!“

Teised koe nõuus: „Hakafime küll, aga kus kahas?“

Kaardipoisiks wasta: „Pole wiga! Küll nõuu leiame! Lähme käärtambri, seal ei näe meid teegi. Rõster jättis käärtambri wõtme siia. Pääfeme siis igal filmapilgul sisse!“

Poisid wõtawad wõtme, lähewad käärtambriisse. Panewad küünla otsakese laua peal põlema, istuwad laua ümber, hakawad mängima.

„Rahju, et me neljandat poisssi taasa ei wõtnud!“ kahetseb üks. „Neljakesi clets parem mängida.“

Korraga ilmub nende juurde neljas mees, ilma et teegi aru saaks, kust ta tuleb. Klusates riietes teine. Hakab koe leeripoistega tangeesti mängima.

Ühel poisil kukub mängides kaart maha. Maast kaarti ülesse wõttes näeb poisiks, et wõeral hobuse tabjad all. Poisiks süda hakab wärisema. Saab aru, et wõeras teegi muu ei ole kui wanapagan ise. Ütleb teistele, et õue lähed. Ise aga puttab leeritua juurde ja heidab hirmuga magama.

Kiisama teinud teinegi poisiks. Ka ta põgene-

nud hirmuga ära. Minult kolmas jäänud wanapaganaga sinna.

Homiku, kui ilm walgetis läinud, olnud poistel esimene töö waatama minna, mis nende seltsimees teeb. Si leidnud aga käärkambrist muud kui kaardid ja seltsimehe mütsi, poissi ennast ei olnud enam kufagilgi.

Teised tänanud õnne, et wanapagana käest ära pääsenud.

28.

Wanadpaganad raha augul.

J. Seland Jõhwiist.

Ühele mehele üeldud unes: „Sinu wafika koplis suure tomminga all on raha aufl. Mine neljapäewa õhtu sinna puu juurde. Arwata sada sammu puust eemal piad sa kääpafili heitma ja kääpafili kuni raha augu juurde minema. See raha aufl põleb tommingast põhja pool. Aga wõta enesele kolmetahaline nõel kaasa ja wiiska raha auflu. Tulgu sulle tee peal wasta, kes iganes tuleb, ära kardada kedagi. Ara waata ka tagasi, waid mine julgesti edasi. Küsi keegi su käest, ära wasta midagi, enne kui raha katel su käes on. Katel on punane nagu tuli, aga haka julgesti kinni; ei see põleta, kui oled nõela tulesse wiisanud!“

Mees härkab ülesse ja naerab oma unenäo

üle. Siiski ei anna süda enam rahu. Neljapäeto jõuab kätte ja mees lähebki raha auks otsima.

Rikkatsaamise lootus kaotas kõik kartuse mehe südamest. Puu paistis juba eemalt väikese kumaga, aga näha polnud kedagi! Mees arwab koha wälja, kus nelja täpikili heita. Hataski edasi minema.

Ei saanud weel paari sammugi edasi, kui üks punane koer wägisi ta kintsu kinni tahtis hakata. Mees ei pannud ometi koera tähelegi.

Pisut edasi minnes kuuleb mees enese järele ühe härja hirmsa röökimisega tulewat. Selle peale ilmunud weel mõnesugusid loomi, kes mehe ees ja taga hirmsaid tükkä teinud.

Mees roomanud aga ilma kartmata täpikili raha augu juurde. Seal kofkunud aga ära, kui seal wanapaganaid näinud suurte raudharkidega raha ümber liigutawat. Wanapaganad sülitanud mehele tuld wasta ja tahtnud teda harkidega läbi pista.

Mees hoidnud aga kolmeandilist nõela käes ja see kohutanud kõik kurjad waimud eemale. Selle peale wisanud mees nõela põlewasse katlasse.

Kohe tõusnud hirmus paukumine ja pragin. Mees kufunud paugust pikali ja olnud tüki aega uimaselt maas. Ülesse härgates ei näinud mees enam ühtki wanapaganat. Seal, kus enne raha auks tuli põlenud, olnud nüüd hulk kuld- ja hõberaha maas.

Mees saanud nüüd forraga rikkaks meheks.

29.

Naene raha augus.

J. Neublau Jootmaalt.

Wanal ajal olnud ühel mehel wäga tige naene. Naene ei annud mehele ööl ega päewal rahu: üks sõimamine ja riid alati.

Mees mõtelnud: Mis ma siin siinuga riidlen! Mõtnud kirwe kätte, läinud metsa. Metsas leidnud sügawa augu. Raiunud pika ridwa, et katsuda, mis aut see piaks olema.

Ritwa auks lastes tunneb mees, et ridwa otsast tükk ära murtakse. Tõmmab ridwa wälja: pool ritwa puudu!

Mehele kohe aru peetud, mis siin teha.

Mees läinud koju, ütelnud naisele: „Tule mulle appi, ma leidsin metsast raha augu, aita mulle raha koju kanda!”

Naene kohe nõuus. Ütleb aga mehele: „Sa piad tunnistama, et mina olen raha augu leidnud!”

Mees wasta: „Seda teen ma hea meelega!”

Metsa jõudes lasknud naene kohe kõhuli raha augu ääre peale. Ütelnud: „See on kõik minu jagu!”

Mees löönud naisele kõmmu kullasse ja naene olnudki all augus. Mees läinud rõõmsa meelega koju, et kiusupunnist lahti saanud.

Nästa pärast läinud mees metsa vaatama. Raiunud pika lati, katsunud, mis wa tulehark augu

põhjas teeb. Latti wälja tõmmates tunnud mees, et raske asi lati otsas. Mõtelnud naese olewat. Mees tõmmanud rasket tompu funi must pea paistma hakanud. Waadanud dige hoolega, mis seal lati otsas ripub. Tahtnud juba lati auku tagasi lasta, kui wanapagan lati otsast paluma hakanud: „Kulla mees, tõmma mind wälja! Sest saadid kui see naene siia auku tuli, ei ole muld kufagilgi rahu! On sell aga lõuad! Tõdreleb ööd ja päewad, et muld tõrwad juba hakawad wett jooksuma!”

Mees ei tahtnud weelgi wanapaganat wälja tõmmata, et kell sind tarwis on. Aga wanapagan hakanud uuesti paluma: „Tõmma mind wälja, ma tahan sind rikkaks teha!”

Mees mõtelnud: „Olgu siis peale, kui sa mind rikkaks teed, oma sõna piad ja mind ei peta, siis tõmman sind wälja. Aga sa piad ütleva, kudas sa mind rikkaks teed?”

Wanapagan wasta: „Ma lähen ööse ühte mõisa, teen seal suurt müra ja kolinat, et teegi öörahu ei saa. Sina tule ka sinna, luba talli maksu eest mind ära kaotada. Küll ma siis kohe kaon. Teise ja kolmandamasse mõisa tule niisama. Aga ära sa neljandamasse mõisa tule!”

Raup tüps. Mees tõmmanud wanapagana august wälja.

Järgmisel ööl olnud esimeses mõisas hirmus

müra ja kolinat kuulda. Mõisa herra pakkunud sellele suure maksu, kes kolina ära kaotab.

Mees läinud sinna, kaotanud kolistamise ära ja saanud selle eest suure maksu. Niisama teinud teises ja kolmandamas mõisas. Saanud suureks kunstimeheks.

Meljandamas mõisas alganud niisama hirmus kära ja müra. Herra kutsunud mehe sinna ja lubanud mehele poole rohkem maksu, kui mees kolina ära kaotab.

Mees pole tahtnud minna. Mehel tulnud wanapagana keeld meelde. Aga herra lubanud kolm korda rohkem maksta. Mees mõtelnud: saagu, mis saab, see on ilus hind, tarwis tasu pista!

Mõisa juurde jõudes näeb mees, et wanapagan istub wärawa samba otsas, suur kitiwi pea lael, et kui mees sealt mööda läheb, siis kitiwiga mehe furnuks wiiskab.

Mees läinud ligidamale ja ütelnud: „Mis sa seal wärawa samba otsas istud! Maene ammugi august wäljas!“

Wanapagan wisanud kitiwi kõmbi! maha ja pannud joolstes raha auku tagasi.

Mees saanud mõisaherra käest põhjatuma maksu ja elanud surmani ilusat elu.

Pääru Suluwitja suust Tapalt.

30.

Mees wanadepaganate teel.

H. Pihlap Wiljandi kiheltonnast.

Mees maganud korra karjamaal suure kivi tõrwal. Korraga kuulnud ta, et ääl ütelnud: „Mine minu tee pealt ära!”

Mees targab ülesse, waatab ümberringi, ei riisu ega rasku kusagilgi! Heidab uuesti magama. Aga ei paremat palka ühtigi. Sälle hüüab ääl: „Mine minu tee pealt ära!”

Mees magab rahulikult edasi. Kolmat korda hüüab ääl: „Mine minu tee pealt ära!”

Kolmanda hüüdmise järele kuuleb mees kohinat. Tahab waadata, mis on. Aga enne kui ennast istukile saanud ajada, hakanud tats tugevat kätt ta jalust kinni ja wisanud mehe eemale taugele.

Mees saanud nii ära põrutatud, et ennast enam tükil ajal ei wõinud liigutada. Kui ennast wiimaks jalule jaksanud ajada, näinud mees, et wanapaganad nagu heina saod kivi alt just tema aseme kohalt wälja käinud. Sellepärast nad teda eest ära wisanudki.

31.

Pufmats.

G. Anniko Pootsist.

Korra läinud mees metsast puid tooma. Mees pannud koorma peale, aga hobune ei ole koormat

jõudnud ära webada. Pealegi jõudnud õhtu juba kätte.

Rui mees nõuuta seisnud, tulnud wanapagan wanamehe näol mehe juurde ja küsinud: „Mis sull wiga, mees?“

Mees wastanud: „Minu hobune on iga kord weel suurema koorma ära webanud, aga nüüd ei jõua ta seda kergetki koormat ära wiia!“

Wanapagan wasta: „Mis sa mulle annab, kui ma su koorma kergeteks teen? Anna see mulle, kes sulle kodu kõige esmalt wasta tuleb!“

„Hea meelega!“ kostnud mees.

Wana hall lubanud omalt poolt mehele selle eest weel uue maja ja püta täie kulda. Teinud koorma kobe kergeteks. Ütelnud wiimaks weel: „Seitsme aasta pärast tulen selle järele, mis sa mulle lubasid!“

Mees läinud koju. Poeg tulnud kõige esmalt wasta.

Mees pole naesele midagi sest lausunud, mis kaupa ta wanapaganaga teinud.

Seitsme aasta pärast tulnud wana hall poisi järele. Ütelnud: „Anna nüüd poeg siia, kelle sa mulle lubasid?“

Mees wastanud, et talle koer kõige esmalt wasta tulnud.

Wana hall läinud selle korra küll tühjalt minema, lubanud aga pärast tagasi tulla.

Kus mees aga iganes käinud, küsinud wana hall ifka: „Anna mulle mu oma kätte!“

Mees läinud wiimats ndia läest nduu küsima, kudas wanapaganast lahti saaks.

Nõid ütelnud: „Pane püssi sisse hõbekuul ja lase wana halli!”

Mees teinud seda wiisi. Näinud wana halli tee ääres posti otsas olewat. Lastnud kogu wana halli. Posti otsast langenud warsti midagi sõhinal maha.

Näl aga ütelnud: „Pulmats on ära surnud. Mis sull temaga wõlgu on, seda on ta sulle tinkinud!”

32.

Wanaäti kaabu.

Juhan Pihlap Wana-Wõidust.

Mees otsinud korra metsas tarwilikku puid. Näinud küll, kudas ilm pilwe läinud, aga ei pannud sest suuremat tähelegi. Enne weel kui aru saanud, olnud müristamine ja wihm läes. Et enam mujale warjule ei pääsnud, läinud ta suure pool mädanenud kase kõrwale.

Müristamine ja wihm jäenud mõne aja pärast üle. Ilm olnud ilusam kui enne. Mees hakanud kase äärest eemale minema, kuulnud aga kase juurikate juurest rääkimist. Astunud uuesti kase warju ja waadanud kase warjult, mis seal piaks olema.

Kohe tulnud punase peaga poisike metsast, kumardanud kase juurikate alla ja ütelnud: „Anna mu müts siia!“ Antudki poisile sealt müts. Sellega läinud pois oma teed. See pois ei olnud aga keegi muu kui wanapagan.

Salamaid tulnud teine poisike, küsinud niisama, pannud mütsi pähä ja läinud oma teed.

Nõnda käinud neid mitu sada. Kes aga mütsi kätte saanud, see oma teed läinud.

Kui enam kedagi ei tulnud, läinud mees ka sinna, kumardanud maha ja ütelnud kase juurikate wahel: „Anna mu müts siia!“

„Ei ole ju enam!“ saanud mees wastuseks. „Ei tea, kas mõni kurat neid kaks tükki pähä pannud wõi mis!“

Mehel kippunud naer peale. Enne aga, kui mees wõinud wastata, üteldud alt: „Wanaäti kaabu on weel. Selle saad!“

Ja kaabu wisatud kase alt mehe kätte. See olnud inimeste sõrme ja warwaste küüntest walmistatud.

Mees wõtnud mütsi, pannud pähä ja pühkinud nagu tuul minema. Näinud endisi poisikesi, kudas nad mööda maailma hulkunud ja inimesta taga kihutanud. Üks jooksnud kase mehe juurde, kes wargile tahtnud minna, ja käskinud teist ütelda: „Lähme, et hiljaks ei jää!“ Teine pois jooksnud teise warga juurde, tõuganud seda minema ja käskinud ütelda: „Lähme!“

Poisid teinud neid ja muid weidraid tükka.

Neid kiki näinud wanaäti kaabumees väga hästi ära. Ise lennanud kaabuga ühest kohast teise, kuni wiimaks himu wahtimisest ja lendamisest otsa saanud. Tahtnud seisma jääda, aga ei saa. Rübar weab edasi. Mees sülega puu ümbert kinni. Ei aita midagi, kaabu wiib edasi.

Wiimaks mees rübar peast ja karplats maha. See nõuu aitas. Nüüd wõis mees jälle oma tahtmist mööda käia. Tegi tule üles ja kõrwetas wanaäti kaabu krõmpsuts kofku, nii et talt enam pio täit tuhtagi järele ei jäenud.

Rui wanaätt enesele uut kaabut ei teinud, on ta wiist praegu alles palja peaga.

33.

Turje felder.

J. Bloompuu Kuusalust.

Kuusalus Tšitri ja Loo mõisa wahest kallast kutsutakse „Turje“ kaldaks. Umbes werst maad Tšitri mõisast eemal ulatab lühikene järsu seintega org kalju sisse, kelle põhjas ojakene niriseb. Selle oru sapis on nõnda nimetatud Turje felder. See on umbes 3 sülba lai, 13 jalga kõrge ja ulatab 15 jalga kalju sisse. Koopa lae wõi räästa kest kohalt jookseb ühte lugu sirinal wett alla, mis sealt ligidalt mäe seest wälja woolab.

Rahwajutu järele olnud seal ennetwanast wana-pagana kirts. Suure laia kiwi serwal seisnud

viina klaas, kust wanapagan oma jooki annud. Kes kõrtsi tulnud, pannud raha kiwi peale. Raha kadunud iseenesest ära, asemele astunud aga viina-klaas. See jook olnud palju kahjulikum kui meie-aegne viin. Kes seda viina korra maitseanud, ei ole enam rahu leidnud, waid pidanud ikka uuesti Turje keldri juurde tulema ja wanapagana käest uut viina ostma. Selle läbi kadunud kõik õnne-elu ümberkaudu ära ja waesus kõigesuguste häda-dega tulnud asemele.

Siiski leitud veel inimesi, kes wanapagana jooki pole pruutunud. Neile läinud rahwa wiletsus ja häda südamesse ja nad pidanud nõuu, kudasest wiletsuse hallikast lahti saada. Mõni katsunud küll klaasi wiinaga ühes ära wiia, aga koha olnud wanapagana poisid järel, kes klaasi jälle wana koha peale wiinud.

Korra muretsenud keegi enesele ratsahobuse keldri juurde ja läinud siis viina klaasi ära tooma. Maksnud raha ära, wõtnud klaasi kätte ja jooksnud siis hobuse juurde. Hobuse selga hüpates waadanud korra keldri poole tagasi ja näinud, et kooa tagumisest seinast wäiksest august kurje nagu pihu ja põrnu wälja woolanud.

Mees kihutanud hobusega tuhat nelja edasi aga see kõik ei aidanud ühtigi, sest wanapagana poisid jõudnud ikka ligidamale ja ligidamale.

Rui mees warsti tagaajajate kätte olnud jõudmas, kuulnud ta forraga kedagi hüüdwat: „Wii ristitud maa peale!“

Mees ajanud siis hobusega põllu peale, arwates, et see küll hästi ristitud, s. o. risti küntud on. Põllu äärest läinud siis ka wanapagana poisid tõesti tagasi. Mees aga walanud wiina põllule maha ja löönud klaasi puruks.

Sest saadik kadunud wiin Turje keldrist, aga põld, kuhu wiin wiidud, jäenud sest saadik sigimata sooks.

Wanapagan wõi mõni tema poisid pidada praegu weel Turje keldris eluaset ja kätta sealt wahel wiidewiku ajal sisse ja wälja.

34.

Raiß furiwaim.

G. Tenter Maarja-Magdalenaft.

Enne wanasti oli üks laiß furiwaim. Et ta kedagi ei wiitsinud erjata, aeti ta pörgust wälja.

Kurjalwaimul wiimaks üsna häda käes. Noh heakene küll, läinud teine ennast talupojale sulaseks pakkuma. Talupoeg aga oli nii waeseks jäenud, et enam ei olnud leiwa raasukestki suhu pista. Muud warandust enam ei olnud kui wana walge hobuse krouu. Muud kui waja Jüri päewal kohast wälja minna.

Raiß furiwaim pakub ennast sellele talupojale sulaseks. Ütleb: „Teeme kaubad ära!”

Peremees wasta: „Ma lähen isegi Jüri päewal kohast wälja. Rust ma siis sind weel wõin

fulaseks võtta! Hobune mull praegu rehe all pikali maas."

Mo läksivad rehe alla hoost vaatama. Ruriwaim ldi hobusele jalaga külge. Hobune traps! maast ülesse.

Tuliwad siis tuppa, tegivad kauba. Ruriwaim ütles: „Mina orjan sind kolm aastat ilma palgata ja sina orjad mind kolm päewa ilma palgata!"

Raup sai nõnda finnitatud. Palka ei tohtinud kumb kumbagi käest nõuda.

Ketwade tuli põllu harimine. Walge hobune oli nii tugew, et las' olla. Sulane kündis ikka hobusega. Rui hobune aga sdi, siis äestas oma järele põllu ära. Maad saidwad õige korra pärast haritud.

Rui laadad tuliwad, läksivad laadale. Sulane ostis ühte puhku elajaid ja peremees müüs aga. Ta finnitab peremeeft: „Et sa wirt oled müüma! Ära jäta elajaid wantri külge! Olgu wanter ikka tühi, kui sulle looma toon!"

Sulane ostis puulehtedega. Muutis puulehed rahaks. Nõnda ostsiwad, müüsiwad seni kui raha küllalt sai.

Mo üks kord sai see kolm aastat täis.

Sulane ütleb: „Nüüd on minu teenistuse aeg otsas. Nüüd piad sina mind orjama hakama!"

Olud just neljapäewane päew. Teisel hommitul wara läheb peremees kohe küsima, et mis tööks antakse.

Sulane ütleb: „Et mis sa nõnda wara tuled. Ega mina sind ometi nõnda ei waewa nagu sina mind. Mine metsa ja tee kase wihatene. See on su tänase päewa orjus!”

Teisel homikul läheb jälle wara küsima, et mis ametiks saab. Sulane ütleb jälle: „Et mis sa nõnda wara tuled. Ega mina sind ometigi nõnda waewa nagu sina mind. Heida magama ja maga teshomikuni. Siis wõtta pudel ja pese puhtaks. See on su tänane amet!”

Kolmandal homikul ütleb: „Aga täna läki firiku. Wõta wiht ja pudel kaasa!”

Saawad firiku, ütleb sulane: „Mine, too wiina pudel ära, pane wee pudel asemele!”

Teine ei usu minna, et, kus ma lähen, mind nähaſse.

Sulane jälle: „Mine, too ära! Ei näe keegi!”

Teine wiimati läinud, toonud. Ei näinud tuues kedagi muud kui oma sulast. Sulane naernud aga.

Nüüd ütleb sulane: „Nüüd lähme põrgu! Aga kui me põrgu saame, siis sa näed, kes seal nutas ahelis on. Wõta wiht kaenlast, kalla wiina peale ja siis raputa talle peale. Kui ta ära kaob, ütle: „Tule sina siia, ma katsun, kas need ahelad sulle passiwad. Kui ma ahelasſe saan, hoia minust kaugele!”

No saanud põrgu. Peremees teinud kõiſ nõnda. Raputanud wihaga wanale sarwilisele wiina peale. Silmapill olnud wana kuri kadunud, muud kui

hall wefi aga maas. Ahelad aga nii rängad, et waewalt tõsta.

Peremees ütles: „No tule siia, ma kotsun, kas need ahelad sulle ka passiwad!”

Sulane kõhe lips seal. Nii pea aga kui ahelad taela sai, püüdnud kõhe meest limpsata. Siis wiliistanud esimese korra. Üks põrguline tulnud sinna.

Sulane küsima: „Kui wile sa oled?”

See ütelnud: „Ma olen nii wile nagu tuul!”

Sulane wasta: „Mine ära! See ei ole midagi!”

Wiliistanud teise korra.

Jälle tulnud üks sinna. Selle käest küsinud jälle: „Kui wile sa oled?”

„Nagu wälk!”

Sulane jälle: „Kasi! See pole midagi!”

Wiliistanud kolmat korda. Siis tulnud jälle üks. Selle käest küsinud: „Kui wile sa oled?”

„Ma olen siin ja seal!”

„Wii see mees kodu!”

Wõmm!

Mees oma tua ukse ees.

Raarel Siimu suust.

35.

Wanapagan ja weime waff.

R. Rangur Jäärjast.

Wanapagan wedanud ennemuiste noorikuga korra kihla, et ta weimed weimewatlas kõi enne

tutelaulu üles arutab. Nooriku edespidine weime wakk pidi siis wanapagana omaks saama.

Terane noorik aga pani hulga wiltisid wakka weimele peale ja andis siis weime waka wanale paganale arutada.

Wanapagan arwas: „Wotan dige need wäit-
sed patafad kõige esite katses käpile.”

Wotab wildi tüki kätte. Aga mis sa teed!
Kes wilti arutada saab! Katsub, katsub, ei ühtigi!
Hambad aidake! Waewalt oli pool wilti ära näri-
tud, kui ju wanal poisil hakasiwad hambad suus
logisema. Katsus siiski weel. Aga juba laulis
tuff.

Wanapoiss pistis nagu tuul minema. Rihl-
webu kaotatud!

Sest saadik on weime wakk kahewõrra õnnis-
tatud. Wanapagan ei julge enam oma nina
pruudi asjadesse toppida.

36.

Wanapagana ahelates.

J. Leppit-Punabu Hõlstreft.

Tuhalaanes pandud korra naireid koopasse.
Iga kutsunud poja karjast enesele appi. Läänud
ise alla koopasse ja kääkinud poega ülewel kotti
finni hoida. Poisi käd wäsinud ära, kott peas-
nud käest lahti ja naered jooksnud isale taela.
Wanamees hakanud äkilise wihaga all poega wan-

duma: „Kurat mõiks sind võtta, ja laisk mait!“
Lubanud koopast wälja tulla ja poisi weriseks peksta.

Poiss jooksnud hirmuga karja juurde. Shtu
läes, kari läinud koju, poissi aga pole kusagil.
Karjane otsinud poissi, aga pole leida kusagilt.
Vanemad pärinud kodu poega taga, karjane kost-
nud, et poiss wõsasle läinud ja sinna kadunud.
Vanemad otsinud küll hoolega poega, aga ilma
aegu lõit.

Paari nädali pärast sõitnud Holstre Pirmastu
küla rahwas Paistu kirikusse. Seal tulnud neile
üks poisikene nuttes wasta. Küsinud, mispärast
poisikene nutab. Ei poisikene wasta. Küsinud
teist korda. Siis alles kostnud poisikene läbi nutu:
„Et te näe, et mind ahelate otsas weetakse!“

„Sumal Isa Pojute, see poiss on nõdra
meelega!“ hüüdnud külarahwas.

Ahelad kõlisenud ja poisikest tõmmatud nagu
nööriaga edasi.

Weel hüüdnud teegi torra: „Isa, Pojute!“

Sedamaid jäänud poisike seisma ja rääkinud
nüüd külarahwale selgesti oma lugu. Läänud
wõsasle. Korraga tulnud kange tuul ja kannud
teda paksu metsa. Paksus metsas pannud üks hall
wanamees temale ahelad ümber ja hakanud enese
taga wedama. Wiinud teda sügawa wee äärde
ja kaskinud wette hüpata ja ennast ära uputada.
Poisike pannud ometi wasta. Siis wiinud hall
wanamees poisikese kõrgete katuste peale ja kiriku-
tornide otsa ja kaskinud maha hüpata. Poiss pan-

nud wasta. Kui külarahwas siin Isa Pojute! hüüdnud, langenud ahelad ta ümbert maha ja hall wanamees kadunud ära.

Muud inimesed ei näinud enne ega pärast poisil ahelaid ega ka ta juures halli wanameest.

Poisil wiidud isa juurde, kes õnne tänanud, et poja jälle kätte saanud. Sest saadik ei ole ta iialgi enam oma lapsi wandunud ega kirunud.

37.

Rudas wend õe ära päästis.

J. Golts Nõwast.

Ennemuiste warastanud wanapagan torra ühe tüdrukü ära ja wiinud põrgu. Küll oodatud kodu tüdrukut tagasi, aga ei tule kedagi. Kolme aasta pärast wõtnud tüdrukü wend wiimaks nõuaks õde otsima minna. Ütelnud ise: „Ma tahan õe ülesse otsida, olgu ta ka kas põrgus kaheteistkümnene luku taga!“

Wend läski otsima. Wõttis kättise kotiga herved selga, et need talle tagasi tulles teed koju juhataks. Metsas tulnud wennale warsti hall wanamees wasta ja küsinud wenna käest: „Mis sa otsid?“

Wend wastanud: „Seda ja seda moodu on õde juba kolm aastat kadunud ja ei tule wälja. Nüüd olen hakanud teda taga otsima. Kas sa ehk ei wõiks mind sinna juhutada, kus mu õde on!“

Wanamees ütelnud: „Ma wõin find küll su de juurde juhutada, aga otse tema juurde ei wõi ma find wiia, sest mu ema on wäga kuri. Kui mu ema wõerast inimest näeb, siis teeb ta sellele kohe paha. Ometi wõin ma find ta eest warjata, et ta sulle wiga ei tee!”

Wanamees läinud twennaga suure kiwi juurde ja lõõnud kolm korda krepiga kiwi pihhta, üteldes: „Anna teeb teekäijale!” Kohe taganenud kiwi kõrwale.

Wanamees astunud eele ja ütelnud poisile: „Tule minu järele! Nüüd piad sa minu kustu kuulma. Mis ma sulle ütlen, seda piad sa tegema!”

Wiimaks saanud suure lageba peale wälja. Seal olnud tore ja uhke mõis. Mõisa wärawasfe jõudes ütelnud wanamees poisile: „Nüüd pead sina koera putkasse minema. Mina lasen sulle sinna salamahti ilma ema teadmata süüa tuua!”

Teisel päewal wiinud poisi õde poisile koera putkasse süüa. Nende rõõm olnud suur pika aja pärast teine teist nähes. Poiss ütelnud warsti ometi: „Nüüd piame siia igaweste wangi jääma!”

Õde wastanud: „Wõib olla, et me siit ka pääseme! Üksi oli see mulle wõimata, aga kahetseti wõib see korda minna. Siiski mitte nii äkisti, waid me piame seks natuke aega andma!”

Mõned päewad läinud mööda. Wana hall tulnud poisi juurde ja ütelnud: „Armuleiba oled küll juba söönud, nüüd piad ka orjama hakama. Homme annan ma sulle wana walge määra sööta. Kui sa

teda nii palju ei sööda kui ta tahob, siis oled sa igatvesti kadunud!"

Õhtu wiinud õde wemmale koera putkasse süüa. Wend rääkinud õele: „Nüüd pian orjama hakama. Homme tuleb mul wana walget mära sööta. Ega see küll raske amet ei ole wana hoost sööta!"

Õde ütelnud: „Ei wennas! See ei ole nii terge amet kui sa arwad. Ma tean, et sa ei jõua teda sööta. See mära on wana kura ema ise. Nii pea kui sa talle heinu ette annad, on heinad warsti otsas. Mis suust sisse läheb, see tuleb takka warsti jälle välja. Ma tahan sind aga õpetada, kuidas sa hädasse ei jää. Ega kord kui sind kätastse midagi teha, siis küsi ikka enne minu käest nõuu. Nüüd mine metsa, too seal kolm pihelgast witsa, wäana nad ära ja wõta kaasa, kui mära lähed söötma. Tee pihelgane pulk ja tao märale tahta otša, kui näed, et ta palju heinu sööb!"

Poiss läinud teisel päewal mära söötma ja teinud nõnda nagu õde õpetanud.

Mära küsinud: „Mis sa nende witsstega tegema hakad?"

Poiss wastanud: „Kui sa palju sööd, siis ma sind nendega finni wäanan (krutin), et sull wiiel päewal heina kõrt läbi ei käi!"

Mära jäänud hirmu täis ega julgenud heina kõrtki katsuda. Seisnud wagusi ja wärisenud.

Peremees tulnud teisel päewal vaatama. Näinud, et mära sugugi heinu vähemaks ei ole söö-

nud, waid hirmu pärast wäriſeb. Ütelnud poisile:
„Ei ſind mära ſöötjaks wõi pidada!”

Annud poisile teiſets päewaks uue ameti: „(Et) homme lähed muſ wäſka karja. Lähed homiku lauta, ſealt annab perenaene ſulle wäſka. Kui ſa wäſka ära kaotad, ſiis oled iſe ka igawesti kadunud!”

Õhtu, kui õde wennale ſööki toonud, rääkinud pois ſeda lugu õele: „(Et) ega ſee raske orjus ole wäſkaga karjas käia!”

Tüdruk ütelnud: „Õh ſa rumal! Ei ſa ſeda wäſkat jõua walwada. Nii pea kui ſa wäſkaga metsa lähed, on ta warsti ſu ſilmist kadunud. Aga mina toon ſulle ühe nööri. Homiku, kui laudast lähed wäſkat wõtma, wiſkad wäſkale nööri kaela ja lähed wäſkaga karjamaale. Siis ei pääſe wäſkas ſinu käest kuhugi!”

Pois teinud nõnda nagu õde õpetanud ja tulnud õhtu wäſkaga õnnelikult koju.

Hall peremees pannud wäga imets, et pois kõiſ karwa pealt ära täidab, mis ta käest nõutakse. Mõtelnud iſeeneses: „Ühe töö läbi tahan teda weel katſuda. Kui ta ſelle ka ära teeb, ſiis annan teda emale raswafets ſöögiks!”

Õhtul läinud hall peremees poisi juurde ja ütelnud: „Homme piad põllu ära kündma ja wäſa odre maha külwama. Teiſets homikuks piawad odrad kaſunud ja õlleks tehtud olema ja ſa piad mulle homiku õlut maitſeda tooma!”

Õhtu, kui õde tulnud ſüüa tooma, kõnelenud

wend, et homme nii ja niisugune asti walmis piab olema. „See aga on koguni wõimata!”

Ode aga wastanud: „Puhla sina, küll ma asja korda saadan!”

Ode wõtnud õhtu pimedas odrad kotiga selga, läinud hanele lauda juurde, kallanud odrad sinna maha ja ütelnud ise: „Mets põle ära, odrad kaswagu ja saagu walmis ja õlut olgu homikuts walmis!”

Nõnda sündinud, nagu tüdruk ütelnud.

Homiku wara wiinud pois peremehele kinga sooja õlut maitsema.

Hall peremees küsinud: „Kes on sind nõnda kõit õpetanud tegema?”

Pois wastanud: „Mu oma tark pea on mind nõnda õpetanud!”

Hall peremees ütelnud selle peale: „Homme saab sind sinu õega kottu laulatatud!” Ega ole sell õhtul poisile mingisugust orjust teiseks päewaks annud.

Õhtul, kui ode wennale süüa toonud, küsinud ode: „Mis orjust wanamees sulle hoomseks andis?”

Pois wastanud: „Ei enam midagi. Ütles, et meid homme saab kottu laulatatud!”

Ode ütelnud: „Siis saab meid homme ära sõõdud! Sellepärast piame täna õõse põgenema, et wanapagan meid homme õnneks ei wõtaks. Sina wend, wõta kirwes ja mine lauta. Laudas on lehma kõrwas wõrkas. Kui lehm magab, lõõ wõrka pea lõhti ja too kera wõrka pea seest ära.

„Aga sa piad seda kõit nii tegema, et lehm ei kuule!“

Wend teinud nõnda nagu õde õpetanud ja saanud õnnelikult kera wafika peast lätte. Siis põgenenud nad wanapagana talust ära.

Hommiku wäikse walge ajal ütelnud õde wennale: „Kera halab pöues liikuma, tagaajajad on ligidal! Mina muudan ennast metsaks, sina linnuks puu otsa!“

Teinudki nii. Tagaajajad läinud neist mööda. Natukese aja pärast pöörnud jälle koju tagasi, ilma et midagi oleksiwad leidnud. Wanapagan küsinud: „Kas te neid siis lätte ei saanud? Mis te tee peal nägite?“

Tagaajajad ütelnud: „Muud me ei näinud kui suurt paksu metsa ja üks lind oli seal puu otsas!“

Wanapagan hüüdnud: „Oh te rumalad! Eks te sõonud seda metsa ära, siis oleksite nad lätte saanud!“

Wanapagan saatnud uuesti kaksteistkümmend kangemat tagaajajat neid finni püüdma.

Kui wend ja õde selle peale jälle tüfi maad edasi läinud, hakanud kera õe pöues jälle liikuma. Õde ütelnud wennale: „Tagaajajad on ligidal. Mina moonndan ennast järweks, sina moonda ennast järwe kalaks!“

Teinudki nii. Tagaajajad pöörnud jälle tühjalt koju tagasi.

Wanapagan küsinud: „Kas te tee peal midagi ei näinud?“

Tagaajajad vastanud: „Ei midagi muud kui järve ja järves kala!”

Wanapagan hüüdnud: „Te rumalad! Ets te joonud järve tühjaks, siis oleksite mõlemad kätte saanud!”

Wanapagan saatnud 24 kõige kangemat tagaajajat põgenejaid finni wõtma.

Kui õde ja wend tüki maad jälle edasi jõudnud, ütelnud õde wenna wasta: „Tagaajajad on jälle üsna meie ligidal! Mina moonдан ennast roosililleks, sina sääseks!”

Teinud nii. Tagaajajad läinud neist mööda ja pöörnud pea tühjalt koju tagasi.

Kodu küsinud wanapagan jälle tagaajajate käest: „Kas te midagi ei näinud?”

Tagaajajad vastanud: „Ei näinud midagi muud kui roosilille ja wäitse sääse selle otsas!”

Wanapagan hüüdnud: „Oh te rumalad! Ets te toonud neid ära, siis oleksite nad kätte saanud!”

Wanapagan saatnud tagaajajad uuesti tagasi ja käskinud ära tuua, mis nad ka iganes nähtu!”

Seni jõudnud wend ja õde ärapeasmise kohale. Korraga hakanud kera jälle liituma. Õde ütelnud wennale: „Tagaajajad on jälle ligidal!” Õde wõtnud põuest kera ja ütelnud: „Kera, weereta ruttu kiwi eest ära!”

Silmapilk läinud kiwi eest ära ja nad pääsnud õnnega põrgu tee pealt ilma peale wälja.

Wäljas ütelnud õde: „Kera, pane kiwi finni!”

Kõhe olnud kiwi augu suu peal tagasi.

Wend ja õde läinud nüüd rahulikult koju poole. Herned kasvanud seni suureks ja juhatanud neile nüüd teed. Wanemate rõõm olnud ütle mata suur, kui jälle kadunud lapsi näinud.

Rui nad weel ära ei ole surunud, elawad nad praegu alles.

38.

Wanapagan ja sepp.

L. M. Franzdorf Simunast.

Korra elanud sepp, kes alati kurja wandunud. Rui mees korra jälle õige tublisti wanapaganat hüüdnud, tulnud wäike halli habemega mees sepa juurde ja ütelnud: „Siin ma olen! Mis tarwis?“

Sepp wastas: „Rui sina see oled, siis aita ka mind!“

Wanapagan küsima: „Mis ma siis pian tegema?“

Sepp wastas: „Mis tegema? Näed ju isegi, et tehwa olen. Aita, et rikkaks saan!“

Wanapagan tohe: „See mull tühi asi. Aga ühe kaubaga: kirjutame kontrahi. Seks annad kolm tilka werd. Ei wõi muidu enam uskuda. Olen nii mõnda meest juba aidanud, aga nad on pärast mind petnud. Nüüd olen targem: nõuan pandi wasta!“

Sepp mõtlema: „Mis see mulle mehele teeb, kui talle ainult kolm tilka werd annan! Ega ma

sellesse ära sure!" Ütleb siis wanapaganale: „Aga kui sa ei luiska!"

Wanapagan wasta: „Tohoh, wõi mina luiskan! Ei ilma! Mis sa praegu soowib, kõi sünnib!"

Sepp kohe: „No too mulle siis katsetks praegu kott kulda!"

Wanapagan kohe kulla kotiga platsis: „Säh wõta ja waata, kas ei ole kuld!"

Sepp waatab: kuld mis kuld.

Wanapagan küsima: „Kas nüüd usub?"

Sepp wasta: „Usun küll, kikkhabe!"

Wanapagan jälle: „Noh kirjuta siis nimi kontrahi alla!"

Ja kohe pannud wanapagan suure paberi poogna sepa ette alasi peale.

Kuld pannud sepa pea ringi kääma. Ei mehel enam aega mõelda. Wõtnud nõõpnõela, pistnud sellega nimeti-sõrme ja kirjutanud nime kontrahi alla.

„Soh, nüüd kaup kindel!" hüüdnud wanapagan ja karanud rõõmu pärast ühe jala pealt teise peale. „Nüüd oled rikas mees seni kui elad. Siis aga tulen hinge järele!"

Sepp ei pannud seda juttu enam tähelegi. Kulla kott kaenlasse ja kõrtsi. Kõrtsis pannud pea mehemoodi täis. Tulnud siis koju ja hakanud naist peitma.

Tööd ei wiitsinud sepp enam teha. Ja mis tarwis? Mehel raha nagu raba. Käinud ühte lugu kõrtsis ja purjutanud.

Nii läinud aastad mööda. Sepp tunnud elu õhtuse ligidal olevat. Mehikest hakanud nüüd hirm piinama. Ei leidnud enam kufagilt rahu ega rõõmu. Hultunud mööda metsi ja mägesid ükspäini.

Korra, kui jälle mööda mäge hultunud, tulnud sepale wäike mehike wasta.

„Tere külamees! Miks nii kurw oled?“ küsinud wäike mees sepalt.

Sepp wasta: „Miks ei piaks ma kurw olema! Olen eluaja nagu mõisnik elanud, aga — mis nüüd saab!“

Wõeras jälle: „Mis nüüd saab? Oled nagu mõisnik elanud, siis sure ka nagu mõisnik!“

Sepp wasta: „Jah, seep see ongi! Kui nii kerge oleks! Olen oma hinge wanapaganale ära müünud! Tunnen nüüd, et warsti mu hinge tuleb pärima!“

Wõeras küsima: „Miks ja siis oma hinge ära müüsid?“

Sepp seletama: „Eks ikka wa rikkuse ja raha eest. Olin ennemini waene mees, tegin laupäewa õhtuti tööd. Wanakuri tuli, lubas mulle rikkust, tegi eluaja peale kauba. Nüüd aga tuleb wanapoiss warsti mu hinge pärima!“

Wõeras wasta: „Sina rumal, loll mees! Aga kas jätad joomise ja laupäewa õhtuse töö maha, kui sind päästan?“

Sepp kohe: „Jätan, jätan! Hakan kirikus täima ja head elu elama! Wiina piiskagi ei wõta ma enam suhu!“

Wõderas õpetama: „Kuule siis mu juttu. Tulewa neljapäewa õhtu tee ennast haigeks, heida woodisse ja tee, nagu piaksid surema. Enne esimest kuke laulu mine aga due ja wilišta wesiäärse poole. Su wile peale tulewad koke suured hundi karjad kofku. Ära kardada neid, waid lasse need kõik rehe alla. Ise mine, heida uuesti woodisse. Enne teist kuke laulu tuleb wanapagan su hinge järele. Kui wanakoll tuppale tuleb, peta ta rehe alla. Ütle, et naese, laste nähes oma hinge ei taha talle ära anda. Rehe all ütle kolm korda: „kuitsud, sähke see koll! kitsud, sähke see koll! kitsud, sähke see koll! Küll wanapagan sulle siis isegi hingefirja tagasi annab ja punuma paneb. Päästa aga rehetärawad lahti!”

Ütelnud ja kadunud.

Neljapäewa õhtu jõudnud kätte. Sepp ütelnud, et haige olla. Korraka laulnud kuff. Sepp tõusnud ülesse, läinud due ja wilištanud. Igaft küljest jooksnud muste elukaid hulga kaupasepa maja poole. Sepa juurde jõudes jäewad seisma ja wahitwad sepa otsa. Sepal tuleb nagu hirm peale. Siiski tärlab meelde, et tarwis neid rehe alla lasta. Sepp teeb wärawad lahti ja hundi kari tungib rehe alla.

Sepp läheb tuppale, heidab uueste woodisse. Waewalt on sepp woodis, kui suurt mühinat kuuldas, nagu sõidaksiwad mitu hoost heina saadudega. Üks läheb lahti ja kikkhabe wanapagan astub sisse.

Hüüab kobe: „Sepp, su wiimane tund on tulnud! Kas mäletad veel oma kontrahhti?“

Sepp alandlikult paluma: „Miks ma ei mäleta! Palusin ometi veel elu pikendust!“

Wanapagan wasta: „Si ole enam midagi paluda! Tule lähme!“

Sepp uuesti paluma: „Olge head, astume natuke rehe alla, et mu omaksed ei näeks, kuidas te mu hinge wälja wõtate!“

Wanapagan ses nduus: „Lähme!“

Sepp teinud ukse lahti, lastnud wanapagana eel sisse, löönud ise ukse ruttu kinni ja hüüdnud: „Kuitsud, sähke see koll! kitsud, sähke see koll! Kitsud, sähke see koll!“

Suur kära, müra tõusnud rehe all. Hundid karanud wanapagana kallale ja rebinud mehikese riided päris puruks.

Sepp läinud, päästinud wärawad lahti. Nagu tuulispast putkanud wanakoll sealt wälja, wisanud hingekirja sepale wasta filmi ja kiskendanud: „Pane wärawad kinni! Pane wärawad kinni!“

Sepp kelm ei pannud seda juttu tähelegi. Lastis terve hundi karja wanapoisi kallale. Külalased teise õnneks wõtsiwad.

39.

Raua keetmine.

H. Rosesson Tarmastust.

Wanapagan tulnud sepa juurde ja küsinud, kas sepp saab ka rauda kofku keeta. Sepp ütelnud:

„Ega wanapagan isegi ei saa seda tööd paremini teha kui mina seda teen!”

Wanapagan vastanud: „No küll ma seda näha saan! Ma tulen mõne päewa pärast jälle tagasi vaatama, kas oled raua finni teetnud.”

Wanapagan läinud oma teed. Sepp mõtelnud iseeneses: „Ei tea, mis ma pian tegema!” Rauda jätkata ei ole sepp sugugi mõistnud. Mõtelnud wiguri wälja ja oodanud wanapagana tulemist.

Mõne päewa pärast tulnud wanapagan sepa juurde vaatama, kas raud finni jätkatud. Wanapagan küsinud sepa käest: „Koh kas raud finni jätkatud?”

Sepp wasta: „Kinni jah!”

Wanapagan wasta: „Koh siis sa panid raua- teetmise ajal rauale liiwa peale! Mul ei ole nüüd nii palju aega rauda järele waadata, aga ma tulen warsti tagasi!”

Sepp pannud koha kaks raualatti tulde ja tõmmanud neile tublisti liiwa selga. Natukese aja pärast olnud tall raud kooš, just nagu tinutud.

Rui wanapagan tagasi tulnud, tõstnud sepp talle kofku jätkatud raua lati ette. Wanapoiss fiitnud seppa ja ütelnud, et ta kõige targem sepp maailmas on.

Wanapagan läinud oma teed, sepp aga tagunud ühtelugu rauda kofku. Spetanud õpipoistelegi raua kofkuteetmise kunsti kätte.

Enne seda ei ole keegi osanud rauda kofku teeta.

Rudas Müss wanapagana käest nairid kätte sai.

M. Luu Raatwerest.

Sulustweres elanud muiste kehwa saunamees, teda külarahwas Müssiks kutsunud.

Korra wõtnud Müss peremehe käest tüki maad ülesse juurida ja tahtnud naired sinna peale teha. Peremees annud selle tingimisega, et Müss temale niisama palju maad juurib nagu enesele. Müss kaubaga rahul. Suurinud maa ülesse, teinud naired peale.

Mõne aja pärast Müss waatama, kudas naired kasvawad.

Näeb: ainult mõned naired kasvama hakanud ja needki nagu maimud. Peremehel selle wasta suured naired.

Müssi süda täis. Mees kiruma: „Wõtku teid kurat, kui te ei ole kaswanud! Enam ma teid waatama ei tule!”

Sõnunud ja läinud oma teed.

Sügise jõudnud kätte. Müssi naired ikka alles põllul. Peremees Müssile meelde tuletama, et aeg nairid ülesse wõtta.

Müss wasta: „Mis ma sealt koristan, kui seal midagi ei ole koristada!”

Peremees jälle: „Ara tühja räägi! Sinu naired on kümme korda paremad kui minu omad!”

Ei Müss usu. Peremees kiidab aga Müssi nairid otsata. Müss wõtab wiimaks peremehelt

hobuse, lähed nairid ära tooma. Müss waatab: naired ta põllul nii suured kui elu seestki veel ei ole näinud. Imestab ja hõkab nairid ülesse kiskuma.

Ei saanud mees veel kolmegi nairist ülesse, kui kaugelt walju müdinat kuuldi. Müss waatab, näeb, imelik mees tuleb. Mees warsti hüüdma: „Ära kisu, need on minu naired!“

Müss ometi wasta: „Kudas nii, mill ma need sinule andsin?“

Wõeras aga: „No noh, mees, kas ära oled unustanud, millal naired mulle andsid! See oli siis, kui wiimati käisid nairid waatamas!“

Nüüd alles tulnud Müssile meelde, et ta naired wanalepaganale lubanud.

Mehed waidlema. Müss: „Need on minu naired!“

Wanapagan jälle: „Ei, minu!“

Wiimaks annud wanapagan järele. Ütelnud ise: „Olgu, kudas on. Teeme niisuguse kauba. Mina tulen homme oma loomaga ja sina oma loomaga. Kui sa mu looma ära tunned, siis saad mu käest naired tagasi ja veel peale kauba külimetu kulda. Kui aga mina ära tunnen, mis loom sinul on, siis jäetwad naired mulle ja sina piad mulle veel nimetise sõrmest kolm tilka werd andma!“

Müss kaubaga rahul. Mehed mõlemad lubanud homme jellsamal ajal oma loomadega platsis olla.

Shtu läinud Müss targa juurde nõuu küsima, mis nüüd teha. Tark waadanud läbi ratta rummu

kolme ilma kaare poole, teinud wassaku jala tan-
naga kolm ringi wasta päewa ja ütelnud siis
Musfile: „Wanapagan tuleb homme sinu juurde
wasta otja warese seljas. Sina aga lase oma
naene juuksed lahti wõtta ja tagurpidi täpatil täies
nairemaale minna!”

Musš tänanud tarka hea nõuu eest. Teinudki
teisel päewal nõnda nagu tark õpetanud. Wana-
pagan olnud aegsasti platsis.

Wanapagan waadanud ja tunnistanud, mis
loom Musšil, aga ei saa aru*).

Nüüd tulnud kord Musši kätte arwata, mis
loom wanapaganal on. Musš waadanud tüki aega
wanapagana looma ja ütelnud siis: „See on ju
wareš!”

„Wareš küll!” kirjunud wanapagan sülitades.
Ei aidanud midagi, mehike pidanud naired Musšile
andma ja peale selle weel külimetu kulda.

Musš saanud nüüd korraga rikkaks meheks.
Ei hakanud ometi uhtemalt elama kui enne.

Pärast Musši surma leitud sängi alt mitu
nahtpükki reie täit raha. Kuhu see raha jäenud,
seda ma ei tea, aga seda ma küll tean, et wana-
tont enam ilmaski Musšile oma nagu ei näida-
nud. Sellega jutt otsas.

*) Wanapagana ütlemised piawad trükkimata jääma. Toim.

Rudas wanapagan Roodi orust ära peletati.

D. Saabas Hallistest.

Wanasti elanud wanapagan Roodi orus. Seal olnud tall oma tuba ja luba. Räänud iga päew mõisas sakste juures. Söönud ja joonud seal nagu sakš kunagi. Ära minnes kriiminud, kraaminud totku, mis iganes saanud ja wiinud ühes Roodi orgu. Korra wiinud teine kord mõisa wõtmed ära. Mõisa rahwas kimbus. Mis ära, see ära; kätte ei saa!

Tua tüdruk Triinu mõistnud wähe sala sõnu. Wõtnud sakste käsju peale südame rindu ja läinud Roodi orgu wanapagana elukorteri wõtmeid otsima. Räänud mööda orgu risti ja põigeti ja pomisenud salasõnu.

Korraga tulnud ilus, noor mustas riides naesterahwas mägede wahelt wälja, teretanud Triinut lahkesti ja palunud enese juurde wõeraks. Triinu astunud sisse jalga puhkama.

Tuba ilus, ruumikas nagu mõisa sakstel. Kutuja naesterahwas läheb wälja. Triinu istub tooli peale. Dotab, ootab, ei näha kedagi. Tüki aja pärast tuleb endine naisterahwas tagasi, toob sööki lauale ja käsib tuatüdrukut sööma hakata. Reelab aga kowasti ära söögi eest tänada.

Triinu oli sakstel küll häid söökisid näinud, aga pole neid palju maitsta saanud. Nüüd, kus kõige paremad saksa söögid ees, sööb Triinu suure

isuga. Naesterahwas naerab hea meelega Triinu söögi isu üle ja sunnib weel rohkemini sööma.

Triinu sööb kõhu täis. Näeb mõisa wõtmed tuas naela otsas kõlkuwat. Pistab wõtmed tasku, paneb käed ilusasti kottu ja annab aituma Jumalale!

Jumala nime nimetades kõhe prigin, prigin.

Maja kadunud, toredad söögid kadunud. Triinu orus pikali maas, sööb lehma sõnikut.

Tüdruk arwas esite kord unenäo olevat. Wõtmed taskud tunnistawad lugu ometi tõeks.

Heafene küll, wanapoiss käib aga ikka weel wana wiisi mõisas, sööb ja joob nagu sakš kunagi sakste seas. Sakšad kimbus: wara wäheneb päew päewaga.

Noor herra Hans oli kawal koolitatud mees. See oli seitsme Moosese raamatu kätte saanud, seda lugenud ja teada saanud, et wanastipaganast wõib hõbekuuliga lahti saada.

Hans sulatanud seitse sakste hõbesõlge kottu ja walab seft kuuli. Kuulile teeb pahema käe nimetsi sõrmega kolm risti peale, paneb kuuli püssi sisse ja jäeb ukse kõrwa wanapaganat ootama.

Pika ootamise peale atwaneb ukse. Sissee astub wäike halli habemega mehike, punased sukad jalas, sinine saksa kuub seljas. Teretab Hansu ja küsib, kas wana herra kodu.

Hans aga tunneb wanapagana ta kõnest ära. Wõtab püssi, sihhib. Pauk käib. Wanafene kaob tuast nagu tina tuhka. Natuke finist suitsu jäeb aga weel järele.

Sest saadid ei julge wanapagan enam mõisa tulla.

Saksad rõõmustawad noore herra katwaluse üle. Päästis ju see katwalus neid wanastpaganast lahti.

Mõne aja pärast tuleb mõisa rehe juurde finiste plüšttega mees. Teretab mõisa rehe petsjaid ja küsib neilt üht ja teist. Nad ei aima midagi paha. Wanapoisi lugu neil ammu ju meelest ära läinud. Urwatwad wõderas mõne opmanni wõi filtre olemat.

Rehelised lähewad sööma. Wõderas tuleb ka nende juurde, ütleb: „Lapsed, ehk leiate minu jaoks ka midagi suupäralist!”

Rehelised paluwad wõderast sööma. Ütlewad: „Head saksa sööki meil ei ole; ole sellega rahul, mis meil juhtub olema!”

Wõderas istub esimese kutsumise peale sööma. Bargib nõnda mehe moodi süüa, et kümne moonaka päewane söögi wara otsa lõpeb.

Moona kad waatawad haleda meelega pealt. Ei wõi parata midagi. Ise kutsusiwad teise sööma. Kannatagu ise nüüd tühja kõhtu. Wõderas tänab hea kõhu täie eest ja kaob siis.

Nõnda ilmub wõderas iga homiku. Istub ilma palumata sööma ja sööb teiste päewase söögi wara forraga nahka. Raebata ei julge teegi. Ei tea, mis wõderas siis wõib teha.

Mõisa wäike kott tuleb ühel homikul rehe juurde ja waatab läbi wõtme augu, mis moonakad tee-

wad. Näeb: moonakad sööwad, wanapagan sööb ka nendega, suur saba taga nagu ruffi wiht, rehe parre jämedused sartwed peas.

Koff astub sisse, teretab: „Tere homikut! Sumal appi!”

Silmapilk mõeras nagu tina tuhka kadunud. Koff räägib teomeestele ära, mis ta läbi mõtme augu näinud.

Teomehed koe ütlema: „Me arvasime küll, ega see dige inimene ole, kes nii palju sööb! Kui ta weel tuleb, siis teeme talle niisuguse pussi, et ta jäädawalt kaob!”

Piawad aru, mis teha. Ei saa head nõuu kätte.

Koff ütlema: „Jätke kõik minu hoolet! Küll te näete, mis wingerpussi ma talle mängin!”

Teised selle nõuuga rahul.

Teisel homikul tuleb koff mõisast, suur sakste leeme katel käes, pool pussi haawleid täis. Teomehed imestlewad, mis koff haawlitega teeb. Ega haawlid ju süüa sünni.

Koff istub ahju suu ette, paneb paja haawlitega ahju suu peale sütele.

Uks läheb lahti, wanapagan astub sisse. Tere- tab: „Tere, tere, pojukene! Mis sa teed siin?”

Koff wasta: „Tere, tere isakene! Reedan filma rohtu sakstele!”

Wanapagan jälle: „Koh pojuke! Ehk tohib mulle ka wähe anda. Minu filmad on wäga haiged!”

Koff wasta: „Ehk tohin kah, isakene! Wahest

ei kannata ja seda walu wälja. Rabeled ega lase rohtu filma peale panna!"

Wanapagan jälle: „Noh, kui arwad, et rabelen, siis sio mind selle tamme paku külge finni!"

Roff kutsus kaks teomeest appi. Siowad wanafese kõwasti selga pidi tamme paku külge kõitega finni.

Päheb, ajab tina hästi sulaks, tuleb tagasi, ütleb: „Sakene, aja nüüd film hästi pärani lahti, ma tallan rohtu peale!"

Wanake ajanud filmad hästi wallali. Silmad teisel nagu sia sööma panged. Roff tarkaüh sula tina pada wanapagana filma ümber.

Silm susiseb ja wusiseb nagu tuum sauna teris.

Wanapagan kargab püsti, tammepakk risti seljas. Kõrwendab: „Kus mu film! kus mu film!" Pistab ise palgiga metsa poole punuma.

Roff naerab kaks kõht katti.

Wanapagan jooksnud Koodi orgu. Orgu jäänud pakk finni. Kõied kattenud. Seda wiisi saanud wanapagan palgist lahti.

Wanake tõmmanud trimi kraami kottu, mis kottu kätte saanud. Ise kõrwendanud: „kus mu film? kus mu teine film? Nüüd pian oma isaisaija maja maha jätma, kus ma nii kaua olen elanud. Rahwas on minust targemaks läinud. Ei ole siin enam rahu. Kõik tunnewad mind nüüd ühe filmiga ära. Hui! Hui! Hui! Mis ma siit enesele mälestuseks kaasa wiin! Wiin ühes tüdrukute häbi

ja härja kasu. Hui! Hui! Hui! Jumalaga isa-
isa loht!”

Wanapagan jooksnud suure waluga Karksi Mä-
gistele märke ja kaapinud enesele sinna koopa elu ase-
meks. Seda koopast hüütakse pragugi weel põrgu
hauaks.

Ühes aga wiinud wanapagan sinna tüdrukute
häbi ja härja kasu.

42.

Kawal sulane.

M. Luu Koalvereist.

Üksford elas lest perenaene, kes wäga kitsi
oli. Oma sulasele ei annud ta muud süüa kui
kuiwi leiba koorukesi. Ise aga walmistas pere-
naene enesele salaja kõige suupäralisemat rooga.
Järele jäänud toidu pani ta aita. Kui ta aga
seda aidast läks wõtma, leidis ta oma meelepahan-
duseks, et toit ära söödud. Kes muu süüdlane
kui sulane! Toidu kadumise pärast sai sulane iga
torra tublisti tõrelda.

Sulane ei olnud ometi sõrmegi perenaise toidu
tülge pistnud. Alalisest tülist ja tõrelemisest tüdi-
nes sulane wiimaks ära ja wõttis nõuaks aita
wahti minna, et näha, kes perenaese sohiroa ära
sööb. Selleks walis ta neljapäewa.

Shtu jõudis lätte. Sulane puges aita, wõttis
puust kausi, pani paha kraami sinna sisse ja seadis

siis selle koha peale, kus muidu perenaise kõige suupäralisem roog seisis.

Ei olnud tarvis kaua oodata. Suba astusiwad tats meest aita. Polnud need keegi muud kui wanapagan oma pojaga. Poeg tuli ees, nuusutas toitu ja ütles wanamehele: „Puh! Puh! Paha lõhn! Paha lõhn!”

„Pole ühtigi!” wastas wana mees. „Laidad sellepärast rooga, et kõht tühi ei ole!”

Ütles ja hakkas ise pudruks peetud rooga sööma.

Sulane, nähes, et wa kurjad waimud aidas, lippas ruttu wälja ja pani aida põlema. Wanad tondid ei pannud suures söömise tuhinas seda sugugi tähele. Alles siis, kui saarikad hakkasiwad maha langema, märkasiwad nad hädahoitu.

Et kurjad waimud põgenema ei pääsetks, wõttis sulane ratta rummu, ldi teise otja pihlakase prundi, teise otja pani aga aida kassi augu kõhta. Kurjad waimud pugesiwad kassi august ratta rummu. Sulane ldi ruttu pihlakase prundi ka rummu teise otja ette ja wiskas siis rummu põlewasse aita. Kurjad waimud kulla keelil sulast paluma, et see neid tule surmasti peastaks. Sulane aga ei pannud nende juttu sugugi tähele, waid las kis neid kõrweda. Kurjest waimudest ei jäänud muud järele kui peo täis tuhka.

Sest saadi ei söönud keegi enam perenaese söhiroogasid ära. Sulane ei saanud ka iialgi enam sellepärast perenaese käest tapelda.

43.

Wanapagana poeg.

J. Freimann Amblast.

Ennemüiste sündinud wanapaganale poeg, ja ta wõtnud nõuks teda inimeste hulgas üles kaswatada, nii et ta siis pärast kõik inimliku tarkuse kätte õpiks.

Sellepärast wõtnud ta lapse ükskord laenlasse ja läinud lähemasse külasse ja hakanud teda seal ühele ja teisele kaswandikuts pakkuma. Waletanud, et lapse ema olla ära surunud ja nüüd enam muu nõuu ei aita kui piab wõderaste kätte andma. Lubanud ka suurt maksu sellele, kes lapse wastu wõtab. Aga ei keegi ole wõtnud. Wanapagan pöörnud nukral meelel ümber ja hakanud koju poole kõmpima.

Teel tagasi minnes tulnud talle aga uus ja parem mõtte. Ta oli külas ühes peres näinud, et wäikest, paari kuust lapsukest hällis tiigutatud. Sinna läinud ta õõse magamise ajal tagasi, wõtnud lapse tasakesi tiigust wälja, pannud oma lapse asemele ja wiinud inimeste lapse ära. Wanapagana laps olnud ka just niisama sugune kui see, kelle ta ära wiis, sellepärast ei ole pererahwas lapsewahetamisest midagi aru saanud.

Nii läinud mõni aeg rahuga edasi.

Wiimaks juhtunud aga seal peres imelik tembutus, igakord kui leent keedetud, kadunud liha enne pajast ära kui pere sööma saanud hakata.

Pandub küll pärast leemepaja juurde waht, et näha, kes kelm see ometegi wargil käib, aga see pole midagi aidanud, liha kadunud ifka pajast ära, ilma et warast keegi filmagagi oleks näinud. Nii-sugune asi sünnitas muidugi peres palju pahandust ja perenaesel ei ole enam muu nõuu aidanud kui läinud tarfa otsima, kes asja mõistaks arutada.

Leidnud ka lähemast külast warsti targa.

Rui tark asjalugu teada saanud annud ta perenaesele ühe nõia prilli, ja käskinud seda nina peale panna, kui leent keedab, lõuale istuda ja siis leemepaja ümber tublisti wahti pidada. Suhtuks selliwiihil midagi iseäralikku näha olema, siis käskinud nõid perenaist jälle wiibimata tagasi tulla ja lubanud uut õpetust anda, mis läbi asjale abi saaks.

Kodu saades teinud ka perenaine nii kuba tark oli õpetanud: pannud prilli nina peale ja jäenud siis lõua äärde wahti pidama. Warsti näinud ta seal imelikka asju: Tema lapsutene tõusnud hälli sees istukile, hakanud kaskwama ja paisuma, astunud siis hällist wälja, mis peale ta kohe kenaks täiekaskwuga nooreks meheks sirgunud, läinud siis kergel sammul üle põrandale leeme paja juurde, pistnud seal kae patta, wõtnud lihatüki wälja, pannud suhu ja neelanud ühe lonksuga alla. Selle peale läinud jälle tulnud teed tagasi ja pugunud lapse kujukle.

Nüüd läinud perenaine targa juurde tagasi ja jutustanud talle, mis-sugust weidrat kohutawat asja ta prilli abil näinud. Tark saanud warsti asjast aru, käskinud perenaese koju minna, seal

ahju tuumaks lütta, siis lapse leiwa labida peale panna ja ärritada ahju suu ees, nagu tahaks teda ahju wisata. Kui ei piaks see aitama, siis käs-
kinud tarf omale teadust tuua ja lubanud ise lugu waatama tulla.

Rodu teinud perenaene just nii, nagu tarf õpe-
tanud, kütanud ahju tulikuumaks, wõtnud lapsu-
tese kätkest, pannud leiwa labida peale ja ahwar-
danud ahju wisata.

Kui ta nii parajasti ärritanud, kuulnud ta
äristi kanged mühinat; wanapagan tulnud nagu
tuule hoog uksest sisse, laps kaenlas, ja karjunud
„Tohoo! Kas mina tegin sinu lapsega seda-
wiisi!“ — Wisanud selle peale perenaese lapse
põrandale, kahmanud oma lapse labida pealt ära
ja jooksnud jälle tuhat tulist tulnud teed tagasi.

Sest ajast kadunud peres liha wargus ära ja
wanapagan pole ka enam teist korda niisugust
nalja julgenud teha, et oma lapse ära oletaks wähe-
tanud ehk inimeste kätte kaswatada uskunud.

44.

Kudas suits sündinud.

D. Schanz Pootsist.

Korra raiunud mees metsas puid. Eduna jõud-
nud kätte. Mehe köht läinud lühjaks. Mees tei-
nud tule maha, hakanud kartuhwliid küpsetama.
Korraga tulnud hall mees metsast wälja mehe juurde
ja hakanud magusat juttu ajama.

Paar tundi läinud mööda.

Viimaks ütelnud hall mees puurajujale: „Kas usud, et ma find nutma panen, ilma et sinusse puudutšin?“

Mees toredasti wasta: „Mis weel! Sihute paneb mind ilma külge puutumata nutma! Seda ma ei usu ilmaški!“

„Ah sa ei usu?“ ütelnud hallmees, pöörnud wasta tuld ja puhunud oma õhuga nõnda waljusti tulesse, et tuld ja õhku mehele suhu ja filmi tuisanud. Halli mehe wõi wanapagana õhk olnud nõnda tibe, et mehe filmad wett hakanud tilkuma nagu oleks mees nutnud.

Hallmees aga ütelnud naerdes: „Waata, nüüd nutad sa ometi!“

Seda üteldes läinud wanapagan metsa tagasi.

Enne seda ei olnud tulel suitsu. Sest saadid aga kui wanapaga oma õhku tulesse puhus, on tulel alati suits taga.

45.

Utsi ja angerja süündimine.

J. Karu Pärnust.

Korra läinud wanapagan kolm päewa ühte lugu metsas. Mehike wäsinud õige ära. Wäsimuses juhtunud jõe äärde, kus lai kiwi olnud ja kiwi ligidal puhmas.

Wanapagan heitnud kobe kiwi peale puhkama. Et liig wäsinud olnud, tulnud õige magus uni

peale. Ilin on pealegi wäga palaw. Wanapagan maganud nii magusasti, et ila suust wälja jooksnud.

Ülesse hārgates wōtnud wanapagan ila tūfi, tõmmanud pooleks, wisanud ühe poole puhmasse, teise poole jõkke. Esimesest poolest saanud puhmas-uss, teisest poolest jões angerjas. Esimene pool olnud kihwtine; sellepärast ka uss kihwtine. Et mõlemad ila tūfist sündinud, üteldakse: „Uss ja angerjas on poolwennad!”

46.

W ä h i d.

J. P. Söggel Paistu-Kaarlist.

Ühel palatwal päetwal istunud wanapagan „Roobi orus” jõe ääres ja waadanud, kudas kalad wees mänginud. Et päike liig soojalt paistnud, hakanud wanal ihu sügelema. Rihklenud ja nihklenud mööda maad, aga ei paremat ühtigi. Wiimaks istunud wana koha peale tagasi, kiskunud kuue hõlmad eest lahti ja hakanud kirpe otsima. Leidnud neid määratu palju.

Korjanud neid üks haawat ihu pealt ja riiete wahelt ja wisanud jõkke. Seal elawad nad praegu alles, aga ei ole enam kirbud, waid kirpudesi on seal wāhib saanud.

47.

Miks tammel katkenud lehed on?

G. Rihberg Rarksi.

Korra tahtnud wanapagan Jumalat tiusata.

Rüsinud Jumala käest, kas Jumal ta wäikest palwet kuulda ei wõta.

Jumal wastanud: „Su palwe saab kohe täidetud, kui tammel kõik lehed maha on pudenenud ja oksad raagu jäänud!”

Wanapagan rõõmustanud selle lubamise üle mehe moodi. Dodanud piki filmi sügiset. Sügise tulnud, aga tamme lehed jäänud tamme otsa seisnuna.

Wanapagan mõtelnud: „Ei ole wiga! Dotan talweni, küll nad siis lumega ja küluga kõik maha pudenevad!”

Talwe tulnud, aga lehed ikka alles tamme otsas. Olnud küll kolletanud, aga maha ei warisenud.

Wanapagan trööstinud ennast: „Küll nad enne kewadet ikka maha pudenevad!”

Kewade tulnud. Puu saanud uued lehed. Küüdis alles langenud minewa aastase tamme lehed aega mööda maha.

Wanapagan näinud, et tüsata saanud. Hirmus wihas tormanud mehike tamme otsa ja kitzunud lehti, nii mis tüki taga.

Sellepärast on tammel praegugi weel kattunud lehed. Need seisawad siis weel puu otsas, kui muud puud ammu lehtedest lagedaks jäänud.

48.

Jõumees.

J. W. Weltmann Pootsist.

Korra elas üks tugev mees. See läks enesele wastast otsima. Käis ümberkaudu maad läbi ega leidnud kedagi, kes ta wasta oleks saanud.

Korra juhtus ta ühte sauna. Seal oli pik-
kade hammastega wanamoor kodu. See küsis,
mis mehel tarwis. Tugew mees wastas, et ta
wastalist otsida.

Wanamoor ütles, et nende mehi seekord kodu ei
olla. Andis mehele süüa. Tõi teo leiba ja waabi
õlut. Kui mees sõõnud sai, tuli wanamoor ja ütles:
„Sina külamees ei söö ju meie kassigi wasta!“

Wanamoor tegi mehele aseme pengi peale ja
mees heitis rahulisti puhkama. Dõse tuliwad
mehed koju ja heitsiwad teine teise pengi peale.

Nüüd nägi mees, et need wanad kuradid oli-
wad. Mehe süda hirmu täis. Mõtles iseeneses:
„Kui ma siit weel eluga pääseksin!“

Tõusis ülesse ja pistis jooksu. Kui tüki maad
oli jooksnud, nägi tee peal mehe wasta tulewat,
katsjada sae lauda seljas. Tugew mees kõhe appi
paluma.

Laudade kandja oli Kalewi poeg. Kalewi poeg
wisatas lauad seljast maha, tõmmas mehe kinni ja
pistis oma püksi reide.

Kuradid tuliwad Kalewi poja juurde ja küsi-
siwad, kuhu mees jäänud. Kalewi poeg küsis,
mis nad mehest tahta.

Wanad kuradid hakkasiwad suurustama, mis mees
seda küsawat. Kalewi poeg wõttis mehe püksi reiest
wälja, pani pea peale ja ütles: „Siin ta on!“

Kõhe tükkasiwad kuradid mehe kallale. Kalewi
poeg wõttis oma katsjada lauda ja hakkas nen-
dega kuratidid peksuma, kuni nad surma saidwad.

Jõumees tänas Kalewi poega südamest selle abi eest. Nüüd alles nägi, kus jõumees oli. Ei enam tohtinud selle peale mõelda, et enesele wastast otsima minna.

49.

Suur wiskamine.

J. P. Söggel Paistu-Kaarlist.

Ühel päewal olnud wanapagana ja Kalewi poja wahel Hiin rannas suur wiskamine. Efti wõttis wanapagan tahelümne puudalise kiwi ja wiskas selle kolm wersta kaugele. Oli ise uhke selle peale.

Nüüd wõttis Kalewi poeg mõõtmata suure kiwi ja wiskas nii kaugele, et kiwi mõlemate filmist kadus. Küll otsiswad mehistesed kiwi taga, aga ei leidnud. Alles kolme nädali pärast juhtusiwad nad otsides Ülemiste järwe äärde ja leidsiwad kiwi järwe äärest üles.

Wanapagan ei olnud selle wiskamisega rahul. Tahtis weel korra platsi astuda. Kalewipoeg aga wõttis mehikese kinni ja wiskas üle mere Rootsi mägedesse. Sinna jäenud teine kalju külge kinni. Hulga raha eest päästinud üks wana nõid teise sealt wallale.

Seft ajast pelgada wanapagan wiskamist mis hirmus.

Riismed.

J. P. Söggel Paistu-Kaarlist.

Korra oli wanapagan taewa laotuses tähti riisumas. Tähtis teine ilusat ilma pimedaks teha ja walgust ära kaotada. Hatas hoolega tööle. Oligi juba üks külg taewast tähtedest puhas.

Seda märgati. Wanaisa pani tähele, et ilm hatas pimedaks minema. Waatas. Nägi: wanapagan tähti riisumas. Saatis kohe Rõu ja Pikri wanapaganat töö juurest ära ajama ja wangi wõtma.

Rõu ja Pikker istunud wantrisse. Rihutatiwad ilma kaarest läbi, nii et tiwid kiskendatiwad ja taljud paukusiwad. Puutusiwad wantri rattad tiwidesse, kohe targas sealt tuld wälja; puutusiwad puudesse, hatas tuli põlema.

Tagaajajaid nähes ei aidanud wanapaganal muud nõuu kui plehku panna. Teelt leidnud suure wantri ja aasal hundi hõrga söömast. Need pannud wantri ette wedama, ise istunud sisse. Hundi ja härja wahel algas aga uuesti wõitlemine. Hunt tiskus wantrit metja poole, hõrg aga wedas koju poole. Seda wiisi kulus wanal paganal tükk aega ära, ilma et edasi oleks pääsnud. Seni aga jõudsiwad tagaajajad järele.

Nüüd ei aidanud muu asi kui wanapagan targas wantrist maha ja andis jalgadele walu. Et tergem joosta oleks, pillas mehite seljast „toodid,

rehad" maha, siis weel kоти kaelast. Jõudis seda-
wiisi õnnega loopasse.

Seda nähes hakasivad tagaajajad loopale tan-
gesti pihta andma. Purustasivad loopa tuhandeks
tüükts. Nüüd sai wanapagan nottida mehe moodi.

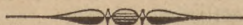
Kui nuhtlejad toju tagasi jõudnud, kültwanud
Wanaisa suurema jao tähti jälle wana koha peale
tagasi. Minult ühe koha jätnud ta paksemaks.
Selle nimi on tänapäewani riismed.

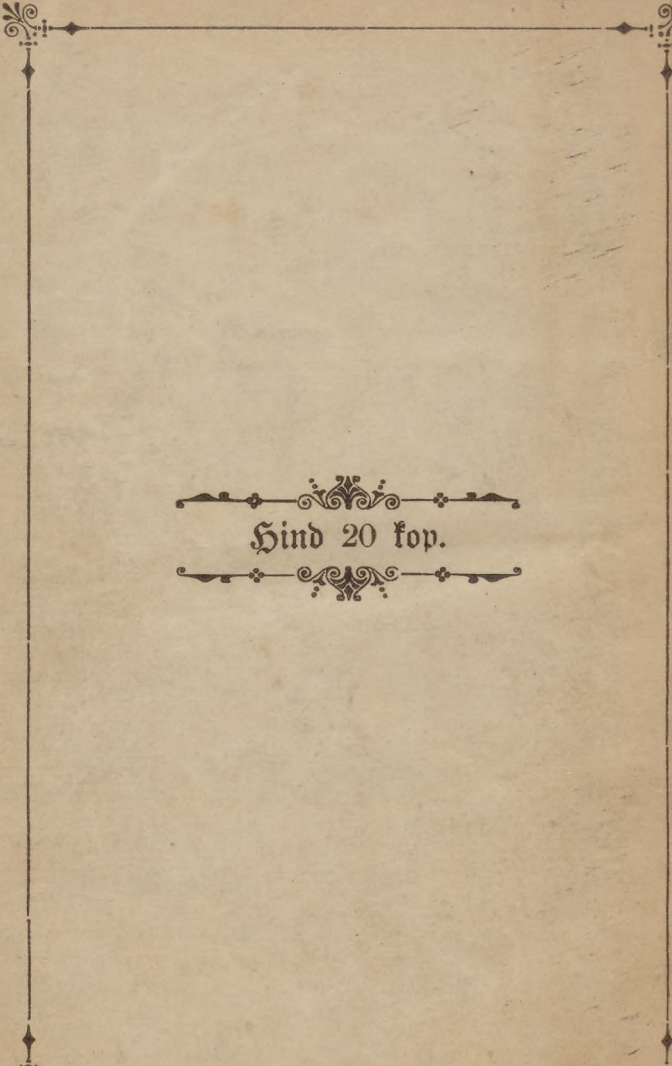
Ra nüüd, kui wanapagan püüab pahandust
teha, on Kõu ja Pisser teda koge sealt ära kihu-
tanud. Nii on Wanaisa seda seadnud.

Juttude juhataja

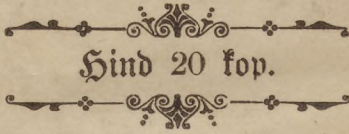
	Lehek.
1. Wanapagan Hansuga kimpus	3
I. Wõrtsjäärwe äraviimine	3
II. Kuuse istutamine	4
III. Laste puhastamine	5
IV. Härgade wärawast läbiamine	6
V. Kuia wistamine	6
VI. Kivi wistamine	7
VII. Kairi pigistamine	8
VIII. Kabelemine	9
IX. Wõidu jooksmine	11
2. Wanapagana äpardused	12
3. Wanapagan ja rehewapp.	14
4. Wanapagan ja hobusewaras	16
5. Wanapagan ja kits	18
6. Wanapagan ja härjad.	18
7. Wanapagan willo niitmas	19
8. Wanapagan ja tüdruk	19
9. Wanapagan ja postimees.	20
10. Wanapagan ja waras	22

	Lehek.
11. Wanapagan ja woorimees.	23
12. Wanapagan ja sulane	26
13. Wanapagan ja noormees.	27
14. Wanapagana ärawõitmine	28
15. Wanapagan last pärimas	30
16. Wanapagan kolimas	33
17. Wanapagan kuuse otsas	34
18. Willhäänd ja tõlähännad	36
19. Wanapagan puu otsas	38
20. Wanapagan laudu saagimas	41
21. Rudas wanapagan furnu naha seljast ära kistus.	42
22. Wanapagan rehes	44
23. Wanapagan peigmees	46
24. Wanapagan naesterahwats	49
25. Wanapagan solbatiks	50
26. Wanapaganad raanitsas	51
27. Wanapagan kiritus	53
28. Wanapaganad raha augul	54
29. Naene raha augus	56
30. Mees wanapaganate teel	59
31. Pukmats	59
32. Wanaäti kaabu	61
33. Turje kelder	63
34. Laist kuriwaim	65
35. Wanapagan ja weimeiwatt	68
36. Wanapagana ahelates	69
37. Rudas wend õe ära päästis.	71
38. Wanapagan ja sepp	78
39. Raua keetmine	82
40. Rudas Mnsš wanapagana täest naised kätte sai	84
41. Rudas wanapagan Roodi orust ära peletati	87
42. Kawal sulane	92
43. Wanapagana poeg	94
44. Rudas suits sündinud	96
45. Uesi ja angerja sündimine	97
46. Wähid	98
47. Miks tammel katkenud lehed on	98
48. Jõumees	99
49. Suur wiiskamine.	101
50. Riismed.	102

Hind 20 kop.

Kõidetud 10.dets.1930.

